

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Α. Προ-ερωτηματολόγιο

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Π.Μ.Σ. ΠΡΟΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΑΓΩΓΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΙΑΤΡΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΔΗΜΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ

ΤΗΛ.: 748 2015, FAX: 748 5872, e-mail: chsr@med.uoa.gr

Αγαπητέ Μαθητή,

Αγαπητή Μαθήτριά,

Το έντυπο που κρατάς είναι μέρος της διαδικασίας αξιολόγησης του Προγράμματος “*Χτίζοντας Υγιείς Σχέσεις ανάμεσα στα Δύο Φύλα*”, στο οποίο θα συμμετέχει και η τάξη σου. Το Πρόγραμμα αυτό διεξάγεται σε μαθητές/-ριες που φοιτούν στη Γ’ Γυμνασίου και διεξάγεται στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών “Προαγωγή και Αγωγή Υγείας”, της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Η συμμετοχή σου είναι απολύτως εθελοντική, οπότε εάν δεν θέλεις μπορείς να μην το συμπληρώσεις ή να σταματήσεις οποιαδήποτε στιγμή το θελήσεις. Εφόσον, όμως θα συμμετέχεις στο Πρόγραμμα, θα βοηθούσε πραγματικά να πεις τη γνώμη σου.

Οι πληροφορίες που θα δώσεις αφορούν τις σχέσεις, τους ρόλους των φύλων και τις απόψεις σου γι’ αυτά τα θέματα και θα είναι εξαιρετικά χρήσιμες, προκειμένου να κατανοήσουμε τι πιστεύουν τα άτομα της ηλικίας σου για τις σχέσεις και τους ρόλους των δύο φύλων και ποιες είναι οι ανάγκες σας όσον αφορά σε τέτοια θέματα, έτσι ώστε να σχεδιαστεί καλύτερα το πρόγραμμα και να αξιολογηθεί στο τέλος εάν σας ήταν χρήσιμο. Γι’ αυτό το λόγο, διάβασε προσεκτικά κάθε ερώτηση και απάντησε με ειλικρίνεια.

Να θυμάσαι ότι **ΔΕΝ υπάρχουν σωστές ή λάθος απαντήσεις** και ότι αυτό που έχει σημασία είναι μόνο η γνώμη σου. Γι’ αυτό σας παρακαλώ να μην συζητάτε τις απαντήσεις μεταξύ σας. Οι πληροφορίες που θα δώσεις απαντώντας στις ακόλουθες ερωτήσεις είναι αυστηρά **ΑΠΟΡΡΗΤΕΣ** και **ΑΝΩΝΥΜΕΣ** και θα χρησιμοποιηθούν μόνο για την αξιολόγηση του προγράμματος στο οποίο θα συμμετέχεις.

Παρακαλώ, **μη γράψεις πουθενά το όνομά σου επάνω στο ερωτηματολόγιο.**

Σε ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη συμμετοχή σου!

Αντωνία Τσιριγώτη

Ημερομηνία			
Όνομα Σχολείου			
Τάξη			
Τμήμα	Ομάδα	☐ Π	☐ Ε

Οδηγίες δημιουργίας προσωπικού Κωδικού					
Συμπλήρωσε κάθε πλαίσιο με τα αντίστοιχα στοιχεία					
α. 3 ^ο γράμμα του ονόματος της μητέρας σου					
β. 3 ^ο γράμμα του ονόματος του πατέρα σου					
γ. μήνας γέννησης (01-12)					
δ. 2 τελευταία ψηφία του τηλεφώνου σου					
α	β	γ	γ	δ	δ

1. Για κάθε μία από τις ακόλουθες προτάσεις, σημείωσε τι **ΚΑΤΑ ΤΗ ΓΝΩΜΗ ΣΟΥ** είναι «σωστό» ή «λάθος», τσεκάροντας το αντίστοιχο κουτάκι.

	Σωστό	Λάθος		Σωστό	Λάθος
οι αληθινοί άνδρες δεν κλαίνε	☐	☐	οι αληθινές γυναίκες δε βρίζουν	☐	☐
η επισκευή των ηλεκτρολογικών του σπιτιού είναι καθαρά ανδρική δουλειά	☐	☐	το καθάρισμα του σπιτιού είναι καθαρά γυναικεία δουλειά	☐	☐
μηχανικοί αυτοκινήτου μπορούν να γίνουν και οι γυναίκες	☐	☐	οικιακοί βοηθοί μπορούν να γίνουν και οι άνδρες	☐	☐
μια μητέρα δεν πρέπει να εργάζεται	☐	☐	το καθήκον να φέρνει χρήματα στο σπίτι το έχει ο άνδρας	☐	☐
τα αγόρια εκφράζουν στους άλλους τα συναισθήματά τους	☐	☐	τα κορίτσια εκφράζουν στους άλλους τα συναισθήματά τους	☐	☐
σε ένα ραντεβού αναμένεται το αγόρι να πληρώσει όλα τα έξοδα	☐	☐	σε ένα ραντεβού αναμένεται το κορίτσι να πληρώσει όλα τα έξοδα	☐	☐
τα αγόρια είναι καλύτερα από τα κορίτσια στις θετικές επιστήμες και τα μαθηματικά	☐	☐	τα κορίτσια είναι καλύτερα από τα αγόρια στη γλώσσα και στις τέχνες	☐	☐
η γυναίκα είναι η κεφαλή της οικογένειας	☐	☐	ο άνδρας είναι η κεφαλή της οικογένειας	☐	☐
τα αγόρια πρέπει να δείχνουν δυνατά και σκληρά	☐	☐	τα κορίτσια πρέπει να δείχνουν αδύναμα και ευαίσθητα	☐	☐
το ποδόσφαιρο είναι αποκλειστικά ανδρική δραστηριότητα	☐	☐	το μπαλέτο είναι αποκλειστικά γυναικεία δραστηριότητα	☐	☐

2α. Είναι μια μορφή βίας όταν, σε μια σχέση **ΕΚΕΙΝΟΣ**:

	Σωστό	Λάθος
της βάζει συνέχεια τις φωνές	☐	☐
δεν θέλει να την παίρνει μαζί του όλες τις φορές που βγαίνει με τους φίλους του	☐	☐
της λέει πως, αν ποτέ τον αφήσει, θα πεθάνει χωρίς αυτήν	☐	☐
την βρίζει και την υποβιβάζει	☐	☐
θυμώνει όταν «τον στήνει» στα ραντεβού	☐	☐
τη συνοδεύει παντού και πάντα, όπου και να πηγαίνει	☐	☐
θέλει, όταν βγαίνουν έξω, να πληρώνουν μισά-μισά τα έξοδα	☐	☐
της λέει ποια άτομα μπορεί να βλέπει και ποια όχι	☐	☐
της λέει τι πρέπει να φοράει και τι όχι	☐	☐
την απειλεί ότι θα τη χτυπήσει	☐	☐

2β. Είναι μια μορφή βίας όταν, σε μια σχέση, **ΕΚΕΙΝΗ**:

	Σωστό	Λάθος
του βάζει συνέχεια τις φωνές	☐	☐
δεν θέλει να τον παίρνει μαζί της όλες τις φορές που βγαίνει με τις φίλες της	☐	☐
του λέει πως, αν ποτέ την αφήσει, θα πεθάνει χωρίς αυτόν	☐	☐
τον βρίζει και τον υποβιβάζει	☐	☐
θυμώνει όταν «την στήνει» στα ραντεβού	☐	☐
τον συνοδεύει παντού και πάντα, όπου και να πηγαίνει	☐	☐
θέλει, όταν βγαίνουν έξω, να πληρώνουν μισά-μισά τα έξοδα	☐	☐
του λέει ποια άτομα μπορεί να βλέπει και ποια όχι	☐	☐
του λέει τι πρέπει να φοράει και τι όχι	☐	☐
τον απειλεί ότι θα τον χτυπήσει	☐	☐

3. Για κάθε μία από τις παρακάτω προτάσεις, σημείωσε τι **ΚΑΤΑ ΤΗ ΓΝΩΜΗ ΣΟΥ** είναι «σωστό» ή «λάθος», τσεκάροντας το αντίστοιχο κουτάκι.

	Σωστό	Λάθος
Βία στη σχέση υπάρχει μόνο στα άτομα που είναι φτωχά	☐	☐
Βία στη σχέση υπάρχει μόνο στα άτομα που έχουν χαμηλή μόρφωση	☐	☐
Θύματα βίας στις σχέσεις είναι κυρίως οι γυναίκες	☐	☐
Ένα άτομο είναι κακοποιημένο μόνο όταν υφίσταται σωματική βία	☐	☐
Η καταστροφή προσωπικών αντικειμένων και ιδιοκτησίας δεν είναι μορφή βίας	☐	☐
Βίαια είναι εκείνα τα άτομα που δεν μπορούν να ελέγξουν τα νεύρα τους	☐	☐
Αν εκείνη δεν τον προκαλούσε, εκείνος δεν θα την κακοποιούσε	☐	☐
Από την εμφάνιση ενός ατόμου και μόνο μπορείς να καταλάβεις αν είναι βίαιο ή όχι	☐	☐
Η ζηλία είναι ένδειξη αγάπης	☐	☐
Τα κορίτσια δεν ασκούν ποτέ σωματική βία στους συντρόφους τους	☐	☐
Όταν ένα αγόρι χαϊδεύει ένα κορίτσι κι εκείνη λέει «όχι», συνήθως εννοεί «ναι»	☐	☐
Αν ένα άτομο κακοποιείται στην ερωτική του/της σχέση, είναι εύκολο απλά να φύγει	☐	☐
Η βίαιη συμπεριφορά ενός ατόμου μπορεί να αλλάξει αν ο/η σύντροφός του το αγαπάει αρκετά	☐	☐
Οι άνδρες είναι εκ φύσεως βίαιοι	☐	☐
Οι γυναίκες είναι εκ φύσεως βίαιες	☐	☐
Η κατάχρηση ουσιών είναι η αιτία για τη βία σε μια σχέση	☐	☐
Τα περισσότερα κακοποιημένα άτομα πιστεύουν ότι εκείνα φταίνε γι' αυτό που τους συμβαίνει	☐	☐

Παρακαλώ, αξιολόγησε κατά πόσο **συμφωνείς ή διαφωνείς** με τις παρακάτω προτάσεις, τσεκάροντας την απάντηση που περιγράφει καλύτερα **ΤΗ ΓΝΩΜΗ ΣΟΥ**.

4α. Ένα αγόρι έχει δικαίωμα να χτυπήσει το κορίτσι του:	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Δεν είμαι σίγουρος/η	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα
αν η συμπεριφορά της τον νευριάζει	☐	☐	☐	☐	☐
αν δεν τον υπακούει	☐	☐	☐	☐	☐
αν μάθει ότι τον απάτησε	☐	☐	☐	☐	☐
αν υποψιάζεται ότι τον απατάει	☐	☐	☐	☐	☐
αν δεν τον φροντίζει «όπως θα έπρεπε»	☐	☐	☐	☐	☐
αν δεν τον σέβεται	☐	☐	☐	☐	☐
αν ασχολείται περισσότερο με τις φίλες της απ' ό,τι μ' αυτόν	☐	☐	☐	☐	☐
αν θέλει να τον χωρίσει	☐	☐	☐	☐	☐
αν τη ζηλεύει	☐	☐	☐	☐	☐
αν εκείνη τον ζηλεύει	☐	☐	☐	☐	☐

4β. Ένα κορίτσι έχει δικαίωμα να χτυπήσει το αγόρι της:	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Δεν είμαι σίγουρος/η	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα
αν η συμπεριφορά του την νευριάζει	☐	☐	☐	☐	☐
αν δεν την υπακούει	☐	☐	☐	☐	☐
αν μάθει ότι την απάτησε	☐	☐	☐	☐	☐
αν υποψιάζεται ότι την απατάει	☐	☐	☐	☐	☐
αν δεν την φροντίζει «όπως θα έπρεπε»	☐	☐	☐	☐	☐
αν δεν την σέβεται	☐	☐	☐	☐	☐
αν ασχολείται περισσότερο με τους φίλους του απ' ό,τι μ' αυτή	☐	☐	☐	☐	☐
αν θέλει να την χωρίσει	☐	☐	☐	☐	☐
αν τον ζηλεύει	☐	☐	☐	☐	☐
αν εκείνος την ζηλεύει	☐	☐	☐	☐	☐

5. Ένα αγόρι έχει δικαίωμα να πιέσει ένα κορίτσι να κάνει σεξ μαζί του:

	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Δεν είμαι σίγουρος/η	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα
αν εκείνη φοράει σέξι ρούχα	☐	☐	☐	☐	☐
αν εκείνη είναι μεθυσμένη ή υπό την επήρεια άλλων ουσιών	☐	☐	☐	☐	☐
αν εκείνη του λέει «όχι» αλλά εκείνος πιστεύει πως, κατά βάθος, εννοεί «ναι»	☐	☐	☐	☐	☐
αν εκείνη βγαίνει μαζί του ένα μήνα αλλά αρνείται να ολοκληρώσουν τη σχέση τους	☐	☐	☐	☐	☐
αν εκείνη είχε στο παρελθόν σεξουαλική σχέση μαζί του ή με κάποιο άλλο αγόρι	☐	☐	☐	☐	☐
αν εκείνη έχει δεχτεί να τη φιλήσει ή να τη χαϊδέψει	☐	☐	☐	☐	☐
αν εκείνη δέχεται τα δώρα που της κάνει	☐	☐	☐	☐	☐
αν εκείνος πληρώνει πάντα όταν βγαίνουν μαζί	☐	☐	☐	☐	☐
αν εκείνος είναι μεθυσμένος ή υπό την επήρεια άλλων ουσιών	☐	☐	☐	☐	☐

6. Μεταξύ των γνωστών και φίλων σου, στο σχολείο, στη γειτονιά ή αλλού, γνωρίζεις ένα ή περισσότερα ζευγάρια στα οποία να συμβαίνει κάτι από τα παρακάτω;

	Ναι	Όχι	Δε θέλω να απαντήσω
Το αγόρι να προσβάλει ή να βρίζει το κορίτσι του	☐	☐	☐
Το αγόρι να χτυπάει το κορίτσι του	☐	☐	☐
Το αγόρι να αναγκάζει το κορίτσι του να κάνει σεξουαλικές πράξεις που εκείνη δεν θέλει	☐	☐	☐
Το κορίτσι να προσβάλει ή να βρίζει το αγόρι της	☐	☐	☐
Το κορίτσι να χτυπάει το αγόρι της	☐	☐	☐
Το κορίτσι να αναγκάζει το αγόρι της να κάνει σεξουαλικές πράξεις που εκείνος δεν θέλει	☐	☐	☐

7. Εσένα μήπως σου έχει συμβεί ποτέ το αγόρι/ κορίτσι σου να σου κάνει κάτι από τα παραπάνω;

- ☐ Όχι
☐ Ναι. Αν θέλεις, γράψε τι: _____
☐ Δε θέλω να απαντήσω
☐ Δεν με αφορά η ερώτηση γιατί δεν έχω κάνει ακόμα σχέση

8. Εσύ μήπως έχεις κάνει ποτέ κάτι από τα παραπάνω στο αγόρι/ κορίτσι σου;

- ☐ Όχι
☐ Ναι. Αν θέλεις, γράψε τι: _____
☐ Δε θέλω να απαντήσω
☐ Δεν με αφορά η ερώτηση γιατί δεν έχω κάνει ακόμα σχέση

Δημογραφικά Στοιχεία

1. Ηλικία _____ ετών

2. Φύλο

- ☐ Αγόρι
☐ Κορίτσι

3. Εθνικότητα: _____

4. Είχες ποτέ στη ζωή σου μέχρι σήμερα κάποια ρομαντική ή ερωτική σχέση;

- ☐ Ναι
☐ Όχι → τέλος ερωτηματολογίου
☐ Δεν θέλω να απαντήσω → τέλος ερωτηματολογίου

5. Σε ποια ηλικία ξεκίνησες την πρώτη σου σχέση;

- _____ ετών
☐ Δεν θέλω να απαντήσω

B. Μετά-ερωτηματολόγιο

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Π.Μ.Σ. ΠΡΟΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΑΓΩΓΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΙΑΤΡΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΔΗΜΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ

ΤΗΛ.: 748 2015, FAX: 748 5872, e-mail: chsr@med.uoa.gr

Αγαπητέ Μαθητή,

Αγαπητή Μαθήτριά,

Το έντυπο που κρατάς είναι μέρος της διαδικασίας αξιολόγησης του Προγράμματος “Χτίζοντας Υγιείς Σχέσεις ανάμεσα στα Δύο Φύλα”, στο οποίο συμμετείχες.

Η συμμετοχή σου είναι απολύτως εθελοντική, οπότε εάν δεν θέλεις μπορείς να μην το συμπληρώσεις ή να σταματήσεις οποιαδήποτε στιγμή το θελήσεις. Εφόσον, συμμετείχες στο Πρόγραμμα, θα βοηθούσε πραγματικά να πεις τη γνώμη σου.

Να θυμάσαι ότι **ΔΕΝ υπάρχουν σωστές ή λάθος απαντήσεις** και ότι αυτό που έχει σημασία είναι μόνο η γνώμη σου. Γι’ αυτό σας παρακαλώ να μην συζητάτε τις απαντήσεις μεταξύ σας. Οι πληροφορίες που θα δώσεις απαντώντας στις ακόλουθες ερωτήσεις είναι αυστηρά **ΑΠΟΡΡΗΤΕΣ** και **ΑΝΩΝΥΜΕΣ** και θα χρησιμοποιηθούν μόνο για την αξιολόγηση του προγράμματος στο οποίο θα συμμετέχεις.

Παρακαλώ, **μη γράψεις πουθενά το όνομά σου επάνω στο ερωτηματολόγιο.**

Οι απαντήσεις σας θα μας βοηθήσουν να αξιολογήσουμε το βαθμό καταλληλότητας των δραστηριοτήτων στις οποίες συμμετείχατε για άτομα της ηλικίας σας.

Σε ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη συμμετοχή σου!

Αντωνία Τσιριγώτη

Ημερομηνία	
Όνομα Σχολείου	
Τάξη	
Τμήμα	

Οδηγίες δημιουργίας προσωπικού Κωδικού	
Συμπλήρωσε κάθε πλαίσιο με τα αντίστοιχα στοιχεία	
α. 3 ^ο γράμμα του ονόματος της μητέρας σου	
β. 3 ^ο γράμμα του ονόματος του πατέρα σου	
γ. μήνας γέννησης (01-12)	
δ. 2 τελευταία ψηφία του τηλεφώνου σου	

1. Ηλικία _____ ετών

2. Φύλο

- ☐ Αγόρι
☐ Κορίτσι

3. Εθνικότητα: _____

4. Παρακαλώ βαθμολογήστε από το 0 μέχρι το 10 (0 = καθόλου ... 10 = απόλυτα), τις παρακάτω ερωτήσεις:

Πόσο ικανοποιημένος/-η έμεινες από:	Πόσο ΧΡΗΣΙΜΟ νομίζεις ότι θα είναι το πρόγραμμα αυτό στο οποίο συμμετείχες:
i. το πρόγραμμα συνολικά;	i. στην καθημερινή σου ζωή γενικά;
ii. τα θέματα που συζητήθηκαν;	ii. στις προσωπικές σου σχέσεις;
iii. τις δραστηριότητες που χρησιμοποιήθηκαν;	iii. στην περίπτωση που μια γυναίκα/ ένα κορίτσι που γνωρίζεις κακοποιείται στην σχέση της;
iv. τα φύλλα εργασίας που χρησιμοποιήθηκαν;	iv. στην περίπτωση που ένας άνδρας/ ένα αγόρι που γνωρίζεις κακοποιεί τη σύντροφό του;
v. τον τρόπο με τον οποίο υλοποιήθηκε το πρόγραμμα;	Γενικά, σε ποιο βαθμό:
vi. τον τρόπο οργάνωσης του προγράμματος;	i. το πρόγραμμα εκπλήρωσε τις προσδοκίες που είχες;
vii. την επάρκεια του ατόμου που υλοποίησε το πρόγραμμα;	ii. σου άρεσαν οι δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχες;
viii. από την προσωπική σου εμπειρία από την συμμετοχή σου στο πρόγραμμα;	iii. τα θέματα που συζητήθηκαν σε αφορούν στην καθημερινή σου ζωή;
ix. από τη συνολική διάρκεια του προγράμματος;	iv. ωφεληθήκες από το πρόγραμμα;
	v. ήταν το πρόγραμμα μια ευχάριστη έκπληξη για σένα;
Σε ποιο βαθμό νομίζεις ότι το άτομο που συντόνισε το πρόγραμμα:	
i. ήταν καλά προετοιμασμένος/-η	
ii. κατένειμε καλά το χρόνο	
iii. απάντησε ικανοποιητικά στις ερωτήσεις σου	

5. Από το συγκεκριμένο πρόγραμμα:

α. αυτό που μου άρεσε περισσότερο απ' όλα ήταν:

β. κάτι που δεν μου άρεσε ήταν:

γ. ένα θέμα που ήθελα να είχε συζητηθεί, αλλά δεν έγινε, ήταν:

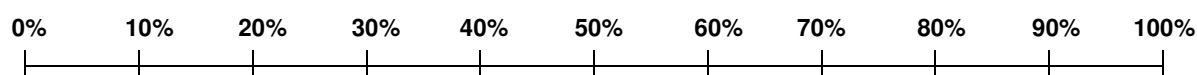
6. Από τη συμμετοχή σου στο πρόγραμμα, έμαθες κάτι που δεν ήξερες ήδη;

σχετικά με το θέμα της <u>Ανισότητας των Φύλων</u> : [παρακαλώ, τσέκαρε μόνο ένα κουτάκι]
☐ Δεν έμαθα τίποτα καινούριο
☐ Έμαθα τουλάχιστον μία καινούρια πληροφορία
☐ Έμαθα πολλά καινούρια πράγματα
☐ Έμαθα όλα όσα μου χρειάζεται να γνωρίζω

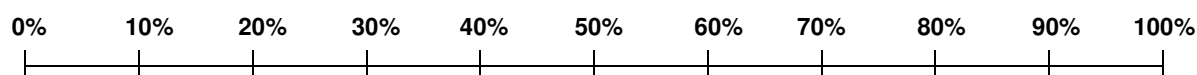
Σχετικά με το θέμα της <u>Βίας στις Σχέσεις</u> : [παρακαλώ, τσέκαρε μόνο ένα κουτάκι]
☐ Δεν έμαθα τίποτα καινούριο
☐ Έμαθα τουλάχιστον μία καινούρια πληροφορία
☐ Έμαθα πολλά καινούρια πράγματα
☐ Έμαθα όλα όσα μου χρειάζεται να γνωρίζω

7. Παρακαλώ βάλτε ένα σταυρό επάνω στην κάθε γραμμή (από 0% - 100%) για να δείξετε σε ποιο βαθμό το Πρόγραμμα σας βοήθησε στα παρακάτω θέματα:

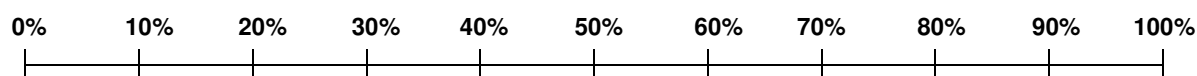
Με βοήθησε να αναγνωρίζω εάν μια σχέση μου είναι υγιής ή όχι.

Με βοήθησε να αναγνωρίζω εάν μια σχέση μου είναι βίαιη ή όχι.

Με βοήθησε να ξέρω τι πρέπει να κάνω, εάν εγώ ή ένα αγαπημένο μου πρόσωπο κακοποιείται.

8. Παρακαλώ, πες μας την γνώμη σου για τα παρακάτω:

	Σίγουρα Ναι	Μάλλον Ναι	Μάλλον Όχι	Σίγουρα Όχι
Θα ήθελες να λάβεις μέρος σε ένα παρόμοιο Πρόγραμμα στο μέλλον;	☐	☐	☐	☐
<i>Παρακαλώ, πες μας ΓΙΑΤΙ;</i>				
Νομίζεις ότι πρέπει να γίνονται τέτοιου είδους προγράμματα στο πλαίσιο του σχολείου;	☐	☐	☐	☐
<i>Παρακαλώ, πες μας ΓΙΑΤΙ;</i>				
Θα συνιστούσες σε έναν φίλο/ μια φίλη σου να λάβει μέρος σε ένα τέτοιο πρόγραμμα;	☐	☐	☐	☐
<i>Παρακαλώ, πες μας ΓΙΑΤΙ;</i>				

9. Για κάθε μία από τις ακόλουθες προτάσεις, σημείωσε τι ΚΑΤΑ ΤΗ ΓΝΩΜΗ ΣΟΥ είναι «σωστό» ή «λάθος».

	Σωστό	Λάθος		Σωστό	Λάθος
οι αληθινοί άνδρες δεν κλαίνε	☐	☐	οι αληθινές γυναίκες δε βρίζουν	☐	☐
η επισκευή των ηλεκτρολογικών του σπιτιού είναι καθαρά ανδρική δουλειά	☐	☐	το καθάρισμα του σπιτιού είναι καθαρά γυναικεία δουλειά	☐	☐
μηχανικοί αυτοκινήτου μπορούν να γίνουν και οι γυναίκες	☐	☐	οικιακοί βοηθοί μπορούν να γίνουν και οι άνδρες	☐	☐
μια μητέρα δεν πρέπει να εργάζεται	☐	☐	το καθήκον να φέρνει χρήματα στο σπίτι το έχει ο άνδρας	☐	☐
τα αγόρια εκφράζουν στους άλλους τα συναισθήματά τους	☐	☐	τα κορίτσια εκφράζουν στους άλλους τα συναισθήματά τους	☐	☐
σε ένα ραντεβού αναμένεται το αγόρι να πληρώσει όλα τα έξοδα	☐	☐	σε ένα ραντεβού αναμένεται το κορίτσι να πληρώσει όλα τα έξοδα	☐	☐
τα αγόρια είναι καλύτερα από τα κορίτσια στις θετικές επιστήμες και τα μαθηματικά	☐	☐	τα κορίτσια είναι καλύτερα από τα αγόρια στη γλώσσα και στις τέχνες	☐	☐
η γυναίκα είναι η κεφαλή της οικογένειας	☐	☐	ο άνδρας είναι η κεφαλή της οικογένειας	☐	☐
τα αγόρια πρέπει να δείχνουν δυνατά και σκληρά	☐	☐	τα κορίτσια πρέπει να δείχνουν αδύναμα και ευαίσθητα	☐	☐
το ποδόσφαιρο είναι αποκλειστικά ανδρική δραστηριότητα	☐	☐	το μπαλέτο είναι αποκλειστικά γυναικεία δραστηριότητα	☐	☐

10α. Είναι μια μορφή βίας όταν, σε μια σχέση ΕΚΕΙΝΟΣ:

	Σωστό	Λάθος
της βάζει συνέχεια τις φωνές	☐	☐
δεν θέλει να την παίρνει μαζί του όλες τις φορές που βγαίνει με τους φίλους του	☐	☐
της λέει πως, αν ποτέ τον αφήσει, θα πεθάνει χωρίς αυτήν	☐	☐
την βρίζει και την υποβιβάζει	☐	☐
θυμώνει όταν «τον στήνει» στα ραντεβού	☐	☐
τη συνοδεύει παντού και πάντα, όπου και να πηγαίνει	☐	☐
θέλει, όταν βγαίνουν έξω, να πληρώνουν μισά-μισά τα έξοδα	☐	☐
της λέει ποια άτομα μπορεί να βλέπει και ποια όχι	☐	☐
της λέει τι πρέπει να φοράει και τι όχι	☐	☐
Την απειλεί ότι θα την χτυπήσει	☐	☐

10β. Είναι μια μορφή βίας όταν, σε μια σχέση, ΕΚΕΙΝΗ:

	Σωστό	Λάθος
του βάζει συνέχεια τις φωνές	☐	☐
δεν θέλει να τον παίρνει μαζί της όλες τις φορές που βγαίνει με τις φίλες της	☐	☐
του λέει πως, αν ποτέ την αφήσει, θα πεθάνει χωρίς αυτόν	☐	☐
τον βρίζει και τον υποβιβάζει	☐	☐
θυμώνει όταν «την στήνει» στα ραντεβού	☐	☐
τον συνοδεύει παντού και πάντα, όπου και να πηγαίνει	☐	☐
θέλει, όταν βγαίνουν έξω, να πληρώνουν μισά-μισά τα έξοδα	☐	☐
του λέει ποια άτομα μπορεί να βλέπει και ποια όχι	☐	☐
του λέει τι πρέπει να φοράει και τι όχι	☐	☐
τον απειλεί ότι θα τον χτυπήσει	☐	☐

11. Για κάθε μία από τις παρακάτω προτάσεις, σημείωσε τι ΚΑΤΑ ΤΗ ΓΝΩΜΗ ΣΟΥ είναι «σωστό» ή «λάθος», τσεκάροντας το αντίστοιχο κουτάκι.

	Σωστό	Λάθος
Βία στη σχέση υπάρχει μόνο στα άτομα που είναι φτωχά	☐	☐
Βία στη σχέση υπάρχει μόνο στα άτομα που έχουν χαμηλή μόρφωση	☐	☐
Θύματα βίας στις σχέσεις είναι κυρίως οι γυναίκες	☐	☐
Ένα άτομο είναι κακοποιημένο μόνο όταν υφίσταται σωματική βία	☐	☐
Η καταστροφή προσωπικών αντικειμένων και ιδιοκτησίας δεν είναι μορφή βίας	☐	☐
Βίαια είναι εκείνα τα άτομα που δεν μπορούν να ελέγξουν τα νεύρα τους	☐	☐
Αν εκείνη δεν τον προκαλούσε, εκείνος δεν θα την κακοποιούσε	☐	☐
Από την εμφάνιση ενός ατόμου και μόνο μπορείς να καταλάβεις αν είναι βίαιο ή όχι	☐	☐
Η ζήλια είναι ένδειξη αγάπης	☐	☐
Τα κορίτσια δεν ασκούν ποτέ σωματική βία στους συντρόφους τους	☐	☐
Όταν ένα αγόρι χαϊδεύει ένα κορίτσι κι εκείνη λέει «όχι», συνήθως εννοεί «ναι»	☐	☐
Αν ένα άτομο κακοποιείται στην ερωτική του/της σχέση, είναι εύκολο απλά να φύγει	☐	☐
Η βίαιη συμπεριφορά ενός ατόμου μπορεί να αλλάξει αν ο/η σύντροφός του το αγαπάει αρκετά	☐	☐
Οι άνδρες είναι εκ φύσεως βίαιοι	☐	☐
Οι γυναίκες είναι εκ φύσεως βίαιες	☐	☐
Η κατάχρηση ουσιών είναι η αιτία για τη βία σε μια σχέση	☐	☐
Τα περισσότερα κακοποιημένα άτομα πιστεύουν ότι εκείνα φταίνε γι' αυτό που τους συμβαίνει	☐	☐

Παρακαλώ, αξιολόγησε κατά πόσο συμφωνείς ή διαφωνείς με τις παρακάτω προτάσεις, τσεκάροντας την απάντηση που περιγράφει καλύτερα ΤΗ ΓΝΩΜΗ ΣΟΥ.

12α. Ένα αγόρι έχει δικαίωμα να χτυπήσει το κορίτσι του:	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Δεν είμαι σίγουρος/η	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα
αν η συμπεριφορά της τον νευριάζει	☐	☐	☐	☐	☐
αν δεν τον υπακούει	☐	☐	☐	☐	☐
αν μάθει ότι τον απάτησε	☐	☐	☐	☐	☐
αν υποψιάζεται ότι τον απατάει	☐	☐	☐	☐	☐
αν δεν τον φροντίζει «όπως θα έπρεπε»	☐	☐	☐	☐	☐
αν δεν τον σέβεται	☐	☐	☐	☐	☐
αν ασχολείται περισσότερο με τις φίλες της απ' ό,τι μ' αυτόν	☐	☐	☐	☐	☐
αν θέλει να τον χωρίσει	☐	☐	☐	☐	☐
αν τη ζηλεύει	☐	☐	☐	☐	☐
αν εκείνη τον ζηλεύει	☐	☐	☐	☐	☐

12β. Ένα κορίτσι έχει δικαίωμα να χτυπήσει το αγόρι της:	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Δεν είμαι σίγουρος/η	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα
αν η συμπεριφορά του την νευριάζει	☐	☐	☐	☐	☐
αν δεν την υπακούει	☐	☐	☐	☐	☐
αν μάθει ότι την απάτησε	☐	☐	☐	☐	☐
αν υποψιάζεται ότι την απατάει	☐	☐	☐	☐	☐
αν δεν την φροντίζει «όπως θα έπρεπε»	☐	☐	☐	☐	☐
αν δεν την σέβεται	☐	☐	☐	☐	☐
αν ασχολείται περισσότερο με τους φίλους του απ' ό,τι μ' αυτή	☐	☐	☐	☐	☐
αν θέλει να την χωρίσει	☐	☐	☐	☐	☐
αν τον ζηλεύει	☐	☐	☐	☐	☐
αν εκείνος την ζηλεύει	☐	☐	☐	☐	☐

13. Ένα αγόρι έχει δικαίωμα να πιέσει ένα κορίτσι να κάνει σεξ μαζί του:	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Δεν είμαι σίγουρος/η	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα
αν εκείνη φοράει σέξι ρούχα	☐	☐	☐	☐	☐
αν εκείνη είναι μεθυσμένη ή υπό την επήρεια άλλων ουσιών	☐	☐	☐	☐	☐
αν εκείνη του λέει «όχι» αλλά εκείνος πιστεύει πως, κατά βάθος, εννοεί «ναι»	☐	☐	☐	☐	☐
Αν εκείνη βγαίνει μαζί του ένα μήνα αλλά αρνείται να ολοκληρώσουν τη σχέση τους	☐	☐	☐	☐	☐
αν εκείνη είχε στο παρελθόν σεξουαλική σχέση μαζί του ή με κάποιο άλλο αγόρι	☐	☐	☐	☐	☐
αν εκείνη έχει δεχτεί να τη φιλήσει ή να τη χαιδέψει	☐	☐	☐	☐	☐
αν εκείνη δέχεται τα δώρα που της κάνει	☐	☐	☐	☐	☐
αν εκείνος πληρώνει πάντα όταν βγαίνουν μαζί	☐	☐	☐	☐	☐
αν εκείνος είναι μεθυσμένος ή υπό την επήρεια άλλων ουσιών	☐	☐	☐	☐	☐

14. Υπάρχει κάτι άλλο που θα ήθελες να πεις, και για το οποίο δεν σε ρωτήσαμε;

Ευχαριστούμε πολύ! ☺☺☺

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

Οι δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν στη τάξη*

* Προσαρμογή από:

- Τσιριγώτη, Α., Πετρουλάκη, Κ. & Ντιναπόγιας, Α. (2011). *Ελληνική Έκδοση GEAR against IPV. Τεύχος III: Εγχειρίδιο Εκπαιδευτικού*. Αθήνα: Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά της Βίας.
- Τσιριγώτη, Α., Πετρουλάκη, Κ. & Ντιναπόγιας, Α. (2011). *Ελληνική Έκδοση GEAR against IPV. Τεύχος IV: Βιβλίο Δραστηριοτήτων για Μαθητές και Μαθήτριες*. Αθήνα: Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά της Βίας.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1**2****3****4****ΕΙΣΑΓΩΓΗ & ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΣΤΟΧΩΝ****Συνοπτική Περιγραφή της Ενότητας**

Αυτή η Εισαγωγική Ενότητα παρέχει στους/στις μαθητές/-ριες τη δυνατότητα να ενημερωθούν για τους στόχους των συναντήσεων του προγράμματος "Χτίζοντας Υγιείς Σχέσεις ανάμεσα στα Δύο Φύλα". Με τη βοήθεια του/της συντονιστή/-ριας, οι μαθητές/-ριες θέτουν βασικούς κανόνες και διερευνούν τις προσδοκίες τους, οι οποίες συγκρίνονται με τους στόχους του προγράμματος.

Μαθησιακοί Στόχοι

Οι στόχοι αυτής της ενότητας είναι:

- ♦ ο καθορισμός και διευκρίνιση των στόχων των συναντήσεων του προγράμματος
- ♦ η δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης και σεβασμού (ασφαλές πλαίσιο)
- ♦ η συλλογή δεδομένων για την υπάρχουσα γνώση των μαθητών/-ριών, τις στάσεις και συμπεριφορές τους όσον αφορά την ανισότητα ανάμεσα στα δύο φύλα, τα στερεότυπα φύλου και ζητήματα που αφορούν τη βία στις σχέσεις (για τους σκοπούς της εκτίμησης αναγκών και της αξιολόγησης)

Δραστηριότητες

Δραστηριότητα 1.1.: Προσδοκίες και Στόχοι

Δραστηριότητα 1.2.: Κανόνες

4

Διάρκεια: 30'

α	β	γ	γ	δ	δ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

2

3

4

Δραστηριότητα 1.1: Προσδοκίες και Στόχοι

Προσαρμογή από: US Agency for International Development. (2009). Doorways I: Student Training Manual on School-Related Gender-Based Violence Prevention and Response (σ. 28). Washington, DC. Ανακτήθηκε 16 Μαρτίου 2010 από: www.usaid.gov/our_work/cross-cutting_programs/wid/pubs/Doorways_I_Student_Manual.pdf

Μαθησιακοί Στόχοι

Να ενημερωθούν οι μαθητές/-ριες για τους στόχους του προγράμματος και να διερευνηθούν οι προσδοκίες τους, οι οποίες θα συγκριθούν με τους στόχους του προγράμματος.

Υλικό

- ♦ Ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού χωρισμένο σε δύο στήλες
- ♦ Μαρκαδόροι

Προτεινόμενη βήμα-προς-βήμα διαδικασία

- 1 Οδηγίες:** Με ποια θέματα πιστεύετε ότι θα ασχοληθούμε σ' αυτό το πρόγραμμα που ονομάζεται «**Χτίζοντας Υγιείς Σχέσεις ανάμεσα στα Δύο Φύλα**»;
- 2** Νομίζετε ότι έχετε να κερδίσετε κάτι από τη συμμετοχή σας σ' αυτό το Πρόγραμμα, και αν ναι, τι είναι αυτό;
- 3** Οι απαντήσεις των παιδιών αποτυπώνονται σε μεγάλο φύλλο χαρτιού που έχει δύο στήλες:

Χτίζοντας Υγιείς Σχέσεις ανάμεσα στα Δύο Φύλα	
Θέματα	Αυτό που θέλω να κερδίσω είναι:

- 4** Κάνουμε τη σύνδεση ανάμεσα στις προσδοκίες των μαθητών/-ριών και τους στόχους του προγράμματος. Προσθέτουμε τυχόν θέματα που δεν αναφέρθηκαν από τους/τις μαθητές/-ριες και σε περίπτωση που ανέφεραν προσδοκίες που δεν προβλέπεται να καλυφθούν από το πρόγραμμα, διευκρινίζουμε ποιες από τις προσδοκίες τους αναμένεται να καλυφθούν από το πρόγραμμα και ποιες όχι (βλ. και το «αναμενόμενο αποτέλεσμα» αυτής της δραστηριότητας).
- 5** Όλα αυτά θα γίνουν μέσα από ασκήσεις και ομαδικές δραστηριότητες.
- 6** Απαντάμε σε τυχόν απορίες – ερωτήσεις των μαθητών/-ριών.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1**2****3****4****Δραστηριότητα 1.1****Αναμενόμενο Αποτέλεσμα**

Στόχος μας είναι να συζητήσουμε για το πώς να δημιουργούμε υγιείς και ισότιμες σχέσεις. Δηλαδή θα συζητήσουμε για όλα αυτά που είπατε και επιπλέον: (συμπληρώνουμε στο μεγάλο φύλλο χαρτιού ότι δεν έχουν αναφέρει οι μαθητές/-ριες από τα παρακάτω)

- ♦ Για τα στερεότυπα και τις ανισότητες ανάμεσα στα δύο φύλα
- ♦ Για τους κοινωνικούς ρόλους των αγοριών και των κοριτσιών – τι σημαίνει να είναι ένα άτομο αγόρι και τι σημαίνει να είναι κορίτσι στη δική μας κοινωνία
- ♦ Τι είναι μια υγιής σχέση και τι είναι μια μη υγιής σχέση
- ♦ Για ζητήματα βίας στις σχέσεις
- ♦ Για τις μορφές της βίας στις σχέσεις και τα προειδοποιητικά σημάδια της
- ♦ Τι μπορεί να κάνει ένας έφηβος ή μια έφηβη αν βρεθεί σε μια βίαιη σχέση

Στο τέλος, η δραστηριότητα αναμένεται να έχει την εξής μορφή (παραδείγματα απαντήσεων μαθητών/-τριών):

Πρόγραμμα: "Χτίζοντας Υγιείς Σχέσεις ανάμεσα στα Δύο Φύλα"	
Θέματα	Αυτό που θέλω να κερδίσω είναι:
1. Βία/μορφές βίας 2. Πώς αντιλαμβάνονται τις σχέσεις τα αγόρια και τα κορίτσια 3. Ισότητα 4. Στερεότυπα & ανισότητες ανάμεσα στα δύο φύλα 5. Υγιείς σχέσεις 6. Σεξ 7. Δικαιώματα - υποχρεώσεις των δύο φύλων στη σχέση	1. Να μάθουμε για τις σχέσεις 2. Να αλλάξουν οι απόψεις - στερεότυπα των δύο φύλων 3. Να κάνω υγιείς σχέσεις 4. Πώς να προστατεύουμε τον εαυτό μας 5. Αποκόμιση γνώσεων 6. Αυτογνωσία και αυτοπεποίθηση 7. Εμπειρίες 8. Να μάθω πως σκέφτεται η άλλη πλευρά

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

2

3

4

Δραστηριότητα 1.2: Κανόνες

Προσαρμογή από:

- Williams, S. (1994). The Oxfam Gender Training Manual (σ. 65). Oxfam UK and Ireland.
- Liz Claiborne Inc. (2006). Love is Not Abuse: a teen dating violence prevention curriculum (σ. 20). Liz Claiborne Inc. Ανακτήθηκε 5 Ιουλίου 2009 από: www.loveisnotabuse.com/

Διάρκεια: 15'

Μαθησιακοί Στόχοι

Η δημιουργία κοινά αποδεκτών κανόνων συμπεριφοράς στους οποίους θα συμφωνήσουν και θα σέβονται όλοι/-ες κατά τη διάρκεια του προγράμματος.

Υλικό

- ♦ Μαρκαδόροι
- ♦ Ένα κενό μεγάλο φύλλο χαρτιού
- ♦ Ένα προετοιμασμένο μεγάλο φύλλο χαρτιού με «Κανόνες»

Προετοιμασία

Προετοιμάζουμε ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού με τίτλο: "Κανόνες" (βλ. και το «αναμενόμενο αποτέλεσμα» αυτής της δραστηριότητας)

Προτεινόμενη βήμα-προς-βήμα διαδικασία

- 1 Οδηγίες:** Πριν ξεκινήσουμε να κάνουμε οτιδήποτε πρέπει να θέσουμε μαζί κάποιους κανόνες που θα τηρούμε όλοι/-ες κατά τη διάρκεια των συναντήσεών μας. Οι κανόνες που θα θέσουμε εδώ θα έχουν ως στόχο να αισθανόμαστε όμορφα και ασφαλείς μέσα σε αυτό το χώρο και να μοιραζόμαστε ελεύθερα μεταξύ μας τις σκέψεις μας και τις απόψεις μας. Ποιους κανόνες θέλετε να θέσουμε;
- 2** Έχουμε έτοιμο το ήδη προετοιμασμένο μεγάλο φύλλο χαρτί που γράφει τους 10 κανόνες που εμφανίζονται στην επόμενη σελίδα, το οποίο θα ξετυλίξουμε σιγά-σιγά (καθώς αναμένεται ότι τα παιδιά θα έχουν αναφέρει όλους αυτούς τους κανόνες αλλά, αν δεν το κάνουν, τους θέτουμε εμείς).
- 3** Θέλετε μήπως να προσθέσετε κάποιο άλλο κανόνα;
- 4** Υπάρχει κάτι που δεν καταλαβαίνετε στους κανόνες ή κάτι άλλο που θέλετε να ρωτήσετε;
- 5** Συμφωνείτε όλες και όλοι να τηρούμε αυτούς τους κανόνες σε όλες τις συναντήσεις που θα κάνουμε μαζί;
- 6** Τοποθετούμε το φύλλο σε ένα εμφανές σημείο (π.χ. στον τοίχο) όπου θα παραμείνει κατά τη διάρκεια όλων των συναντήσεων.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

2

3

4

Δραστηριότητα 1.2

Αναμενόμενο αποτέλεσμα

ΚΑΝΟΝΕΣ

Ομαδικότητα: Δουλεύουμε ως ομάδα

Μιλάμε ελεύθερα: κάθε άτομο είναι ελεύθερο να εκφράζει την άποψή του

Ακούμε με προσοχή χωρίς να διακόπτουμε το άτομο που μιλάει

Διευκρινίζουμε: όταν δεν καταλαβαίνουμε κάτι, ρωτάμε

Ισότητα και Σεβασμός: σεβόμαστε την άποψη των άλλων, ακόμα και όταν είναι διαφορετική από τη δική μας

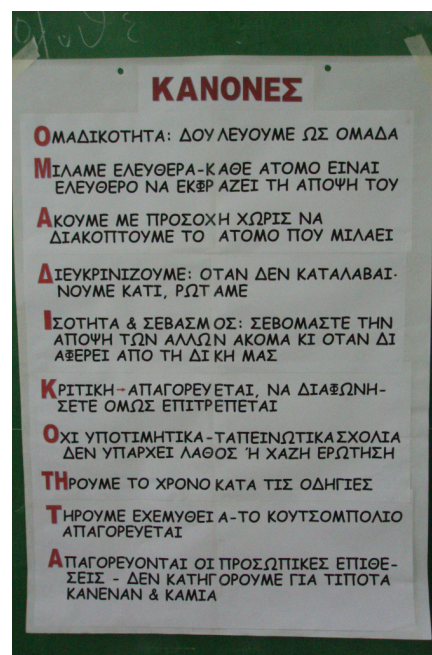
Κριτική ⇒ **ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ**, να διαφωνήσετε όμως με την άποψη ενός άλλου ατόμου **ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ**

Οχι υποτιμητικά ή ταπεινωτικά σχόλια: καμία άποψη ή ερώτηση δεν είναι λάθος ή χαζή.

Τηρούμε το χρόνο σύμφωνα με τις οδηγίες

Τηρούμε εχεμύθεια (ότι λέμε και μοιραζόμαστε μεταξύ μας στην τάξη είναι εμπιστευτικό και θα πρέπει να μένει απόρρητο και να μην συζητείται έξω από την αίθουσα ή να το μοιραζόμαστε με άλλους. Δεν επιτρέπεται το «κουτσομπολιό»)

Απαγορεύονται οι προσωπικές επιθέσεις - δεν κατηγορούμε για τίποτα κανέναν και καμία

Χρήσιμες πληροφορίες για τον/την συντονιστή/-ρια

Μπορείτε να προσθέσετε και άλλους κανόνες, όπως για παράδειγμα, κανόνες που πρέπει να τηρούνται στο χώρο του σχολείου.

ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ & ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Συνοπτική Περιγραφή της Ενότητας

Στην ενότητα αυτή οι μαθητές/-ριες εισάγονται στις έννοιες των στερεοτύπων των φύλων και των κοινωνικών ρόλων. Καλούνται να κατανοήσουν τις έννοιες αυτές, να συζητήσουν τις διαφορές μεταξύ κοινωνικού και βιολογικού φύλου, να προβληματιστούν όσον αφορά την κοινωνικά κατασκευασμένη έννοια του φύλου, να διερευνήσουν τους κοινωνικούς ρόλους στο περιβάλλον τους, τι προσδοκούν οι άλλοι από εκείνους/-ες ως αγόρια και ως κορίτσια, πως δημιουργούνται αυτές οι προσδοκίες και πώς επηρεάζουν τη ζωή τους και τις επιλογές τους.

Με άλλα λόγια, οι δραστηριότητες που περιλαμβάνονται σε αυτή την ενότητα έχουν ως στόχο την αποτροπή της εδραίωσης ή την τροποποίηση ήδη εδραιωμένων στερεοτυπικών αντιλήψεων για τους ρόλους των δύο φύλων, αλλά και την διαμόρφωση πεποιθήσεων απαραίτητων για την ανάπτυξη υγιών διαφυλικών σχέσεων. Οι μαθητές/-ριες καλούνται, μέσα από μια σειρά κατάλληλα διαμορφωμένων για την ηλικία τους βιωματικών δραστηριοτήτων, να αξιολογήσουν και να αναθεωρήσουν τα πολιτισμικά “κληροδοτούμενα” στερεότυπα και να προσεγγίσουν τις διαφορές των δύο φύλων ως ατομικές διαφορές και όχι ως χαρακτηριστικά υπεροχής του ενός φύλου έναντι του άλλου.

Τα περισσότερα παιδιά, όπως πολλές φορές και οι ενήλικες, δεν συνειδητοποιούν την επίδραση που έχουν στη ζωή τους οι κοινωνικά επιβεβλημένοι ρόλοι των δύο φύλων ή ότι οι ρόλοι αυτοί μπορούν, στην πραγματικότητα, να αλλάξουν επειδή ακριβώς είναι κοινωνικά καθορισμένοι. Το κλειδί για την κοινωνική αλλαγή και για την πρόληψη της συντροφικής/έμφυλης βίας είναι η κατανόηση του γεγονότος ότι οι ρόλοι των δύο φύλων δεν είναι τίποτα άλλο παρά μια κοινωνική κατασκευή.

Είναι απαραίτητη η κατανόηση από όλους/-ες τους/τις μαθητές/-ριες της έννοιας του κοινωνικού φύλου, καθώς αυτή αποτελεί το βασικό κορμό του προγράμματος αυτού και χρειάζεται για την κατανόηση των εννοιών που ακολουθούν. Στη συγκεκριμένη ενότητα οι μαθητές/-ριες ενθαρρύνονται να διερευνήσουν τις προσδοκίες που καλούνται να εκπληρώσουν λόγω του φύλου τους και οι οποίες προέρχονται από την οικογένειά τους, την κοινωνία και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

1

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

3

4

Στόχοι, λοιπόν, της Ενότητας 2 είναι οι μαθητές/-ριες να είναι σε θέση να:

- περιγράφουν τις διαφορές ανάμεσα στο βιολογικό και το κοινωνικό φύλο
- διερευνούν τις πεποιθήσεις τους όσον αφορά το τι σημαίνει να είσαι αγόρι ή κορίτσι στη κοινωνία όπου ζουν
- περιγράφουν και να εντοπίζουν τα στερεότυπα των φύλων, τις ανισότητες και τους κοινωνικούς ρόλους των αγοριών και των κοριτσιών
- κατανοούν ότι οι κοινωνικοί ρόλοι και τα στερεότυπα δημιουργούνται και ενισχύονται από την κοινωνία
- αναγνωρίζουν το όφελος και το κόστος τόσο για τα αγόρια/άνδρες όσο και για τα κορίτσια/γυναίκες που απορρέει από τα στερεότυπα των δύο φύλων
- κατανοούν τη συμβολή των κοινωνικών ρόλων στην συντροφική/έμφυλη βία
- αναγνωρίζουν το όφελος που απορρέει από την αποδόμηση αυτών των στερεοτύπων αλλά και πώς μπορούν να τα αποδομήσουν
- κατανοούν την έννοια της πατριαρχικής κοινωνίας
- κατανοούν τη σχέση ανάμεσα στις πατριαρχικές κοινωνίες και τη βία κατά των γυναικών.

Δραστηριότητες

Δραστηριότητα 2.1: Βιολογικό και Κοινωνικό Φύλο

Δραστηριότητα 2.1: Η «Φυλακή» του Φύλου μας

Δραστηριότητα 2.1: Βιολογικό & Κοινωνικό Φύλο*

Προσαρμογή από:

- Williams, S. (1994). The Oxfam Gender Training Manual (σσ. 87-89). Oxfam UK and Ireland.
- Daphe Program: Artsafe & Conflict Transformation [JLS/2006/DAP-1/127/Y]

Διάρκεια: 30'

Μαθησιακοί Στόχοι

- Κατανόηση της διαφοράς ανάμεσα στο κοινωνικό και το βιολογικό φύλο.
- Διάκριση των βιολογικών χαρακτηριστικών που συνδέονται με το φύλο από τους κοινωνικούς ρόλους, τις μαθημένες συμπεριφορές και τα στερεότυπα του φύλου.
- Διερεύνηση των στάσεων για τα δύο φύλα.

Υλικό & Προετοιμασία

- Στυλό
- **Φύλλο Εργασίας 1** (ένα για κάθε ομάδα)

Προτεινόμενη βήμα-προς-βήμα διαδικασία

1

Ρωτάμε την ομάδα: Τι εννοούμε όταν λέμε ότι ένα άτομο είναι «αρσενικού ή θηλυκού γένους» (sex); Σε τι διαφέρουν μεταξύ τους; Εννοούμε κάτι με το οποίο έχουμε γεννηθεί ή κάτι που μας έχουν μάθει;

2

Τι εννοούμε όταν λέμε «φύλο» (gender); Δηλαδή, τι εννοούμε όταν λέμε ότι ένα άτομο είναι αγόρι ή κορίτσι; Σε τι διαφέρει ένα κορίτσι από ένα αγόρι; Εννοούμε κάτι με το οποίο έχουμε γεννηθεί ή κάτι που μας έχουν μάθει;

3

Ποια νομίζετε ότι είναι η διαφορά ανάμεσα στο «γένος» (βιολογικό φύλο) και το «φύλο» (κοινωνικό φύλο);

4

Εξηγούμε συνοπτικά και με απλά λόγια τη διαφορά ανάμεσα στις δύο έννοιες: το γένος (βιολογικό φύλο) αναφέρεται σε κάτι με το οποίο έχουμε γεννηθεί, ενώ το (κοινωνικό) φύλο αναφέρεται σε κάτι που έχουμε μάθει.

5

Χωρίζουμε τους/τις μαθητές/-ριες σε μικρές ομάδες των 4-5 ατόμων. Κάθε ομάδα παίρνει από ένα Φύλλο Εργασίας Ν° 1.

6

Οδηγίες προς μαθητές/-ριες: Διαβάστε τις προτάσεις, συζητήστε μεταξύ σας και σημειώστε με ένα ✓ στην 1^η ή στη 2^η στήλη εάν η κάθε πρόταση νομίζετε ότι αφορά το βιολογικό ή το κοινωνικό φύλο. Εάν διαφωνείτε ή δεν είστε σίγουροι/-ες για κάποιες προτάσεις, κρατήσετε μια σημείωση και πηγαίνετε παρακάτω.

Στις 2 άδειες σειρές που υπάρχουν στο τέλος του πίνακα, προσθέστε μια πρόταση που να δείχνει μια διαφορά ανδρών-γυναικών εξαιτίας του βιολογικού τους φύλου και μια διαφορά εξαιτίας του κοινωνικού τους φύλου.

*Ως βιολογικό φύλο αναφέρεται το γένος, δηλαδή η βιολογική διάκριση μεταξύ αρσενικού και θηλυκού φύλου, ενώ ως κοινωνικό φύλο αναφέρεται η κοινωνικά κατασκευασμένη διάκριση μεταξύ των δύο φύλων.

1

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

3

4

Δραστηριότητα 2.1

1

Όταν τελειώσουν διαβάζουμε τις προτάσεις μία-μία και ρωτάμε κάθε ομάδα να μας πει:

- *Τι αποφασίσατε;* (σημειώνουμε τις απαντήσεις τους σε ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού)
- Εάν υπάρχουν διαφορές στις απαντήσεις τους συζητάμε τους λόγους της κατηγοριοποίησης που έκαναν
- Συζητάμε τους λόγους της κατηγοριοποίησης που έκαναν για τις λάθος απαντήσεις
- Κάνουμε τις όποιες διορθώσεις χρειαστούν εξηγώντας γιατί.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

- Υπήρχαν προτάσεις που σας έκαναν εντύπωση;
- Τι μας λένε αυτές οι διαφορές ανάμεσα στο βιολογικό και το κοινωνικό φύλο;
- Με βάση αυτές τις προτάσεις, φαίνεται κάποιο από τα δύο φύλα να έχει περισσότερη δύναμη/ είναι πιο ισχυρό στη κοινωνία μας;

Φύλλο Εργασίας 1.

Διαβάστε τις παρακάτω προτάσεις και ταξινομήστε τις σύμφωνα με το περιεχόμενό τους, σημειώνοντας στην πρώτη ή στη δεύτερη στήλη ένα «✓» εάν πρόκειται για χαρακτηριστικό που αποδίδεται σε διαφορές βιολογικού ή κοινωνικού φύλου, αντίστοιχα.

Στις 2 τελευταίες σειρές προσθέστε δύο προτάσεις: η μία να δηλώνει μια διαφορά ανδρών-γυναικών εξαιτίας του βιολογικού τους φύλου και η άλλη να δηλώνει μια διαφορά ανδρών-γυναικών εξαιτίας του κοινωνικού τους φύλου.

		Φύλο	
		Βιολογικό	Κοινωνικό
1.	Οι γυναίκες είναι καλύτερες στις δουλειές του σπιτιού σε σχέση με τους άνδρες		
2.	Οι γυναίκες μένουν έγκυες ενώ οι άνδρες όχι		
3.	Οι άνδρες δεν κλαίνε ενώ οι γυναίκες κλαίνε		
4.	Τα κορίτσια είναι σεμνά, χαριτωμένα και συνεσταλμένα ενώ τα αγόρια είναι σκληρά και ζόρικα		
5.	Οι γυναίκες μαγειρεύουν καλύτερα από τους άνδρες		
6.	Οι άνδρες δεν μπορούν να προσέχουν τα παιδιά τόσο καλά όπως οι γυναίκες		
7.	Οι γυναίκες έχουν εμμηνόρροια ενώ οι άνδρες όχι		
8.	Τα κορίτσια παίζουν με κούκλες ενώ τα αγόρια παίζουν με αυτοκίνητα		
9.	Οι γυναίκες δεν οδηγούν τρένα		
10.	Τα κορίτσια φορούν φούστες ενώ τα αγόρια όχι		
11.	Οι γυναίκες ακούν το κλάμα του μωρού τη νύχτα ενώ οι άνδρες όχι		
12.	Οι γυναίκες θηλάζουν, οι άνδρες όχι		
13.	Σε ορισμένες δουλειές, οι γυναίκες πληρώνονται λιγότερο σε σχέση με τους άνδρες για την ίδια εργασία		
14.	Η δουλειά του υδραυλικού είναι για άνδρες		
15.	Στην αρχαία Ελλάδα οι άνδρες συμμετείχαν στη διακυβέρνηση του κράτους ή σε άλλες εκδηλώσεις της δημόσιας ζωής ενώ οι γυναίκες έμεναν στο σπίτι		
16.		✓	
17.			✓

1

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

3

4

Δραστηριότητα 2.2: Η «Φυλακή» του Φύλου μας

Προσαρμογή από:

- Family Violence Prevention Fund: "The Gender Box / Act Like a Man", by Paul Kivel. Ανακτήθηκε 10 Απριλίου 2010 από: <http://toolkit.endabuse.org/Resources/ActLikeAMan.html>
- The White Ribbon Campaign. Activity "Boys Will Be Boys?". The White Ribbon Campaign: Canada. Ανακτήθηκε 15 Σεπτεμβρίου 2005 από: www.whiteribbon.ca/
- The Western Massachusetts Gender Equity Center. Gender Equity: Lesson Plans and Teacher Guide and Media Literacy and Gender Equity Curriculum. Activity: "Act Like a Man/Act Like a Lady". Ανακτήθηκε 15 Σεπτεμβρίου 2005 από: www.genderequity.org/book/contents.html

Σύντομη Εισαγωγή

Η δραστηριότητα αυτή προσφέρει έναν τρόπο διερεύνησης των ρόλων και των συμπεριφορών που αναμένονται από μια γυναίκα/ένα κορίτσι και από έναν άνδρα/ένα αγόρι με βάση το φύλο και διερεύνησης του τι συμβαίνει εάν μια γυναίκα/ένα κορίτσι ή ένας άνδρας/ένα αγόρι κάνει ένα βήμα έξω από τη «φυλακή» του φύλου του/της και δεν κάνει αυτό που αναμένεται με βάση το φύλο του/της. Από που προέρχονται αυτές οι προσδοκίες και τι συμβαίνει σε όποιον/-α δεν ανταποκρίνεται σε αυτές τις προσδοκίες;

Μαθησιακοί Στόχοι

- Κατανόηση της έννοιας των στερεοτύπων των φύλων
- Συνειδητοποίηση ότι οι κοινωνικοί ρόλοι δεν αποτελούν μια δεδομένη πραγματικότητα αλλά είναι κοινωνικά κατασκευασμένοι
- Συζήτηση για τους κοινωνικούς ρόλους: πώς μαθαίνονται και πώς ενισχύονται, τι κόστος συνεπάγεται για τα αγόρια και τα κορίτσια όταν προσπαθούν να συμμορφώνονται σύμφωνα με το κοινωνικά κατασκευασμένο φύλο τους;

Υλικό & Προετοιμασία

- 2 μεγάλα φύλλα χαρτιού
- Κολλητική ταινία
- Μαρκαδόροι (διαφορετικών χρωμάτων)

Προτεινόμενη βήμα-προς-βήμα διαδικασία

1

Ζωγραφίζουμε (ή ζητάμε από τους/τις μαθητές/-ριες να ζωγραφίσουν) στο ένα χαρτί ένα αγόρι και στο άλλο χαρτί ένα κορίτσι.

2

Ζητάμε από τα παιδιά να δώσουν ένα όνομα στο αγόρι και στο κορίτσι: *Πως θέλετε να λένε το αγόρι; Το κορίτσι τι όνομα θέλετε να έχει;* Πάνω από το αγόρι γράφουμε τη φράση: "Φέρσου σαν Άντρας" και στο κορίτσι: "Φέρσου σαν Κυρία".

3

Εστιάζουμε στο αγόρι και ρωτάμε τα παιδιά: *τι σημαίνει η φράση «φέρσου σαν άνδρας»;* - *Πώς περιμένουμε να συμπεριφερθεί ένα αγόρι όταν του λέμε «φέρσου σαν άνδρας»;* - *τι του λέμε για να γίνει «σωστός» άνδρας;* - *τι πρέπει ή δεν πρέπει να κάνει;* Καταγράφουμε τις απαντήσεις των μαθητών/-ριών επάνω στο χαρτί.

4

Εστιάζουμε στο κορίτσι και ρωτάμε τα παιδιά: *τι σημαίνει η φράση «φέρσου σαν κυρία»;* - *πώς περιμένουμε να συμπεριφερθεί ένα κορίτσι όταν της λέμε «φέρσου σαν κυρία»;* - *τι της λέμε για να είναι «κυρία»;* - *τι πρέπει ή δεν πρέπει να κάνει;* Καταγράφουμε τις απαντήσεις των μαθητών/-ριών επάνω στο χαρτί.

5

Μόλις ολοκληρωθεί κάθε λίστα, ζωγραφίζουμε ένα κουτί γύρω από τα μηνύματα των παιδιών, που θα αναπαριστά τη «φυλακή» του φύλου.

Δραστηριότητα 2.2

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

1 Ερώτηση: Τι είναι όλα αυτά που ακούσαμε;

Απάντηση: Οι διαφορετικοί ρόλοι των δύο φύλων.

2 Από που μαθαίνουμε αυτούς τους ρόλους των δύο φύλων; Πότε ξεκινάμε να τους μαθαίνουμε; Ποιος μας τους μαθαίνει; Εκτός από την οικογένεια, πού αλλού συναντάμε τέτοια μηνύματα στην κοινωνία;

Απάντηση:

- Γονείς, αδέρφια, φίλους/-ες
- Καθηγητές/-τριες, σχολικά βιβλία
- Ταινίες, διαφημίσεις, video games
- Μουσική
- Περιοδικά, βιβλία
- Αθλήματα
- Εκκλησία, κ.ά.

Μπορείτε να δώσετε παραδείγματα από διαφημίσεις, ταινίες, σχολικά βιβλία, περιοδικά, video games, κ.ά.;

3 Συζητάμε με τους/τις μαθητές/-ριες τις διαφορές/αντιθέσεις που παρατηρούνται στα μηνύματα/τους κοινωνικούς ρόλους που απέδωσαν στο αγόρι και στο κορίτσι (π.χ. τα κορίτσια οφείλουν να είναι «φρόνιμα», «υπάκουα», «να φροντίζουν» και «να προσφέρουν» στους άλλους ενώ τα αγόρια να είναι «ζόρικα», να «μην κλαίνε», να «μην εκδηλώνουν τα συναισθήματά τους» και να έχουν έντονη σεξουαλική ζωή).

4 Ισχύουν στην πραγματικότητα αυτά; Δηλαδή, εάν ένας άντρας σφουγγαρίζει ή πλένει πιάτα, εάν εκφράζει τα συναισθήματά του, σημαίνει ότι δεν είναι αληθινός άντρας;

Αν δεν προκύψει μόνο του από τη συζήτηση εξηγούμε ότι όλα αυτά είναι στερεότυπα, δηλαδή, οι τρόποι με τους οποίους **η κοινωνία μας προσδοκά να συμπεριφερθεί** ένα αγόρι και ένα κορίτσι. **Αυτά τα στερεότυπα είναι η «φυλακή» του φύλου μας.**

5 Όταν αποδεχόμαστε αυτούς του στερεότυπους ρόλους των δύο φύλων:

- τι προσδοκίες αναπτύσσουν οι άνδρες/τα αγόρια για τις γυναίκες/τα κορίτσια;
- τι προσδοκίες αναπτύσσουν οι γυναίκες/τα κορίτσια για τους άνδρες/τα αγόρια;

6 Τι είναι αυτό που μας αναγκάζει να περιοριζόμαστε μέσα σε αυτή τη φυλακή του φύλου μας, δηλαδή να συμμορφωνόμαστε στο στερεότυπο του φύλου μας; Καταγράφουμε τις απαντήσεις τους έξω από τα κουτιά με βελάκια στραμμένα προς τα κουτιά.

Πιθανές απαντήσεις:

- Μικρή ηλικία μάθησης
- Φόβος απόρριψης και περιθωριοποίησης από τους άλλους
- ...

1

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

3

4

Δραστηριότητα 2.2

ΣΥΖΗΤΗΣΗ (συνέχεια)

1 Τι κόστος υπάρχει για ένα άτομο, αγόρι ή κορίτσι, να ζει μέσα στη «φυλακή» του/της; (π.χ. μπορεί ένα κορίτσι να γίνει μηχανολόγος; Μπορεί ένα αγόρι να γίνει babysitter;)

8 Υπάρχει κόστος αν βγει κανείς έξω από τη «φυλακή» του φύλου του;

9 Τι συμβαίνει στα άτομα που δεν συμμορφώνονται με τα μηνύματα αυτά;

- Τι συμβαίνει εάν ένα αγόρι βγει έξω από τη «φυλακή» του φύλου του και αρχίσει να συμπεριφέρεται με τρόπο που δεν ταιριάζει με το κουτί του φύλου του; Πώς του συμπεριφέρεται η οικογένειά του, οι συνομήλικοί του και η κοινότητα;
- Τι συμβαίνει σε ένα κορίτσι;

10 Γνωρίζετε ένα **κορίτσι ή μια γυναίκα** που να συμπεριφέρεται διαφορετικά απ' αυτό που ορίζει η «φυλακή» του φύλου της/ που να μη συμμορφώνεται στα μηνύματα αυτά;

Γνωρίζετε **ένα αγόρι ή έναν άνδρα** που να συμπεριφέρεται διαφορετικά απ' αυτό που ορίζει η «φυλακή» του φύλου του/ που να μη συμμορφώνεται στα μηνύματα αυτά;

Εάν ναι, πώς το έκαναν; Πώς αντέδρασαν οι άλλοι απέναντί τους;

Αναφέρετε άνδρες/ γυναίκες που θαυμάζετε: ταιριάζουν τα άτομα αυτά με τη φυλακή του φύλου τους.

Πώς μπορούν αυτές οι προσδοκίες να επηρεάσουν τους στόχους και τα όνειρά μας για το μέλλον; Τι μπορείτε να κάνετε για να διαχειριστείτε αυτές τις προσδοκίες και ταυτόχρονα να πετύχετε τους στόχους σας;

11 Τι κάνουμε όταν μας πειράζουν επειδή δεν ταιριάζουμε μ' αυτούς τους ρόλους, δηλαδή επειδή βγήκαμε από τη φυλακή;

- Έχετε ποτέ πειράξει κάποιον ή κάποια που συμπεριφέρθηκε διαφορετικά απ' ότι αναμενόταν;
- Σας έχουν ποτέ πειράξει εσάς επειδή συμπεριφερθήκατε με τρόπο διαφορετικό απ' αυτόν που αναμενόταν;

Δραστηριότητα 2.2

Αναμενόμενο αποτέλεσμα

Πριν την έναρξη της συζήτησης με τους/τις μαθητές/-ριες η δραστηριότητά αναμένεται να έχει την εξής μορφή (παράδειγμα πιθανών απαντήσεων από μαθητές/-ριες):

“Φέρσου σαν άντρας”	“Φέρσου σαν κυρία”
«οι άνδρες δεν κλαίνε»	«έτσι κάνουν τα καλά κορίτσια;;»
«πρέπει να είσαι δυνατός»	«τα καλά κορίτσια δεν βρίζουν!»
«μην κλαις σαν κοριτσάκι»	«μην κάνεις σαν αγοροκορίτσο»
«οι άνδρες δεν πλένουν πιάτα»	«κλείσ’ τα πόδια σου»
«φοράνε τ’ αγόρια σκουλαρίκια;;;»	«η καλή νοικοκυρά είναι δούλα και κυρά»
«άμα σε δείρουν, δείρε τους κι εσύ»	«να είσαι ευγενική και υπάκουη»
«οι άνδρες είναι "κυνηγοί"»	«τα κορίτσια δεν ξενυχτάνε»
«οι άνδρες δεν δίνουν λογαριασμό»	«μέχρι να παντρευτείς, θα γιάνει»
«πώς θα πας φαντάρος?»	«να μου τα λες όλα»
«να είσαι σοβαρός»	«να προσέχεις τα αγόρια»
«μην σου πάρει τον αέρα»	«κοίτα να τυλίξεις κανέναν...»
«κρίμα τα παντελόνια/μπόι σου..!!!»	
«κοίτα μη σε τυλίξει καμιά...»	

Όλα τα παραπάνω δείχνουν τους προσδοκώμενους τρόπους συμπεριφοράς με βάση το τι θεωρείται σε κάθε κοινωνία αρρενωπότητα και τι θηλυκότητα.

Χρήσιμες πληροφορίες για τον/την συντονιστή/-ρια

Στην αρχή αυτής της δραστηριότητας, προτείνεται να ζητήσετε από τους/τις μαθητές/-ριες (1-2 άτομα) να ζωγραφίσουν ένα αγόρια και ένα κορίτσι αντί να τα ζωγραφίσετε εσείς. Συνήθως, τα παιδιά είναι πιο δημιουργικά από τους ενήλικες, έχουν ωραίες ιδέες και τους αρέσει η ζωγραφική!

ΥΓΙΕΙΣ & ΜΗ ΥΓΙΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Συνοπτική περιγραφή της Ενότητας

Η ενότητα που ακολουθεί έχει ως στόχο να δώσει στους/στις μαθητές/-ριες την ευκαιρία να συζητήσουν τα χαρακτηριστικά των υγιών και μη υγιών σχέσεων καθώς και τον τρόπο με τον οποίο οι κοινωνικοί ρόλοι σχετίζονται με τη βία. Η ενότητα αυτή αποτελεί τη βάση για την μεθεπόμενη ενότητα που αφορά τη Συντροφική Βία/Έμφυλη Βία. Οι συμμετέχοντες/-ουσες θα βοηθηθούν να κατανοήσουν την έννοια των υγιών και μη υγιών σχέσεων μέσα από παραδείγματα και συζήτηση.

Μαθησιακοί στόχοι

Οι μαθησιακοί στόχοι της ενότητας αυτής είναι να μπορέσουν οι μαθητές/-ριες:

- ♦ να κατανοήσουν τη βία στις σχέσεις μέσα από την οπτική του φύλου, καθώς και τα χαρακτηριστικά των υγιών και μη υγιών σχέσεων
- ♦ να εντοπίσουν και να αναγνωρίσουν τις δικές τους υγιείς ή μη υγιείς συμπεριφορές και αντιλήψεις ως προς το άλλο φύλο.

Η ενότητα αυτή αφορά εφήβους/-ες που είτε έχουν ήδη ρομαντικές/ερωτικές σχέσεις είτε όχι. Πριν ξεκινήσετε τις δραστηριότητες αυτής της ενότητας εξηγήστε στους/στις μαθητές/-ριες τα θέματα συζήτησης χρησιμοποιώντας τα εξής λόγια:

«Καθένας και καθεμία από μας έχει διαφορετικές εμπειρίες. Κάποιοι/-ες από εσάς ίσως να μην έχετε ακόμα κάποια ρομαντική/ερωτική σχέση ενώ άλλοι/-ες μπορεί να έχετε ήδη μια τέτοια σχέση. Ό,τι θα συζητήσουμε σήμερα, όμως, είναι σημαντικό για όλους και όλες μας επειδή αφορά το πώς να δημιουργούμε υγιείς, χαρούμενες και ευτυχισμένες σχέσεις. Στις δραστηριότητες που θα κάνουμε από δω και στο εξής, θα συζητήσουμε:

- ♦ για τα χαρακτηριστικά των υγιών και μη υγιών σχέσεων
- ♦ πώς να αναγνωρίζετε εάν εσείς ή ένας/μια φίλος/-η σας έχει μια μη υγιή ή βίαιη σχέση
- ♦ πώς να επικοινωνείτε και να λύνετε προβλήματα έτσι ώστε οι σχέσεις σας να είναι υγιείς».

Είναι σημαντικό σε αυτό το σημείο να υπενθυμίσετε στην ομάδα σας τους Κανόνες που θέσατε στην αρχή του προγράμματος.

Δραστηριότητες

Δραστηριότητα 3.1. Υγιείς και μη Υγιείς Σχέσεις-Αναγνωρίζοντας τις προειδοποιητικές Ενδείξεις

1

2

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

4

Δραστηριότητα 3.1: Υγιείς & μη Υγιείς Σχέσεις - Αναγνωρίζοντας τις Προειδοποιητικές Ενδείξεις

Προσαρμοσμένη από:

- Alberta Health Services. Ανακτήθηκε 10 Απριλίου 2010 από: www.teachingsexualhealth.ca/media/lessons/CALM_RelationshipsLess4.pdf. (Πρωτογενής πηγή: Beyond the Basics: A Source book on Sexual and Reproductive Health, σελ. 262)
- The White Ribbon Campaign. (2007). White Ribbon Campaign in a Box - Promoting Healthy Equal Relationships: A guide book for teachers and community leaders for Ontario youth ages 11 to 14. Toronto: White Ribbon Campaign

Διάρκεια: 30'

Σύντομη Εισαγωγή

Οι έφηβοι και οι έφηβες, για να αναπτύξουν θετικές, υγιείς σχέσεις χρειάζεται να μπορούν να αναγνωρίζουν πότε μια σχέση είναι μη υγιής και καταστροφική. Τα προβλήματα μπορεί να ξεκινήσουν από κάτι που μοιάζει «αθώο» και να καταλήξουν στη βία και την κακοποίηση. Οι παρακάτω δραστηριότητες ενθαρρύνουν τους μαθητές και τις μαθήτριες να αναγνωρίσουν ορισμένα από τα σημάδια μιας μη υγιούς σχέσης.

Μαθησιακοί Στόχοι

Να μπορέσουν οι μαθητές/-ριες να:

- ♦ Αναγνωρίσουν τα χαρακτηριστικά των υγιών σχέσεων που βασίζονται στα ίσα δικαιώματα σε αντίθεση με τις μη υγιείς σχέσεις
- ♦ Αναγνωρίσουν τη σημασία της υγιούς επικοινωνίας
- ♦ Περιγράψουν τις δεξιότητες, τις στάσεις και τις συμπεριφορές που χρειάζονται για να δημιουργούν και να διατηρούν υγιείς σχέσεις.

Υλικό & Προετοιμασία

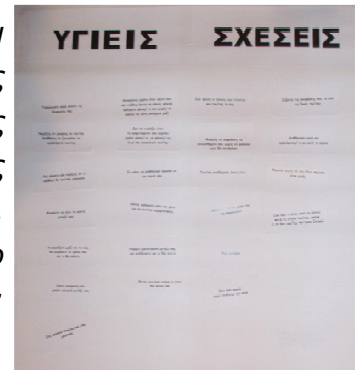
- ♦ **Φύλλο Εργασίας 2:** εκτυπώστε το φύλλο εργασίας 2 σε αυτοκόλλητες ετικέτες
- ♦ Κενές αυτοκόλλητες ετικέτες
- ♦ Δύο μεγάλα φύλλα χαρτιού: το ένα θα έχει τίτλο: ΥΓΙΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ και το άλλο ΜΗ ΥΓΙΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ
- ♦ Κολλητική ταινία
- ♦ Μαρκαδόροι και στυλό
- ♦ **Ενημερωτικό Φυλλάδιο 1: Είναι η Σχέση σου Υγιής και Ισότιμη ή Όχι;** (μη ζητήσετε από τα παιδιά να απαντήσουν σε αυτό το φυλλάδιο στην τάξη. Μοιράστε το για να το χρησιμοποιήσουν ως «εργαλείο αξιολόγησης της σχέσης τους», είτε παροντικής είτε μελλοντικής. Μη συλλέξετε αυτό το συμπληρωμένο έντυπο από τα παιδιά).

Δραστηριότητα 3.1

Προτεινόμενη βήμα-προς-βήμα διαδικασία

1 Προετοιμάστε δύο μεγάλα φύλλα χαρτιού (το ένα θα έχει τίτλο ΥΓΙΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ και το άλλο ΜΗ ΥΓΙΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ), τα οποία τοποθετείτε στην αίθουσα αρκετά μακριά μεταξύ τους για να μην συνωστίζονται τα παιδιά.

2 **Οδηγία για μαθητές/-ριες:** Όλοι/-ες μας κάνουμε παρέα και δημιουργούμε σχέσεις με διάφορους ανθρώπους: π.χ. με τους καθηγητές μας, τους γονείς μας, τα αδέρφια μας, τους φίλους μας, τους/τις συμμαθητές/-ριές μας, το αγόρι μας ή το κορίτσι μας. Κάποιες από τις σχέσεις που έχουμε μας κάνουν να αισθανόμαστε καλά και ευχάριστα. Άλλες σχέσεις όμως μπορεί να μας κάνουν αισθανόμαστε λιγότερο ευχάριστα, άβολα ή ακόμα και δυσάρεστα, μας κάνουν να σκεφτόμαστε: «μήπως κάτι δεν πάει καλά;»

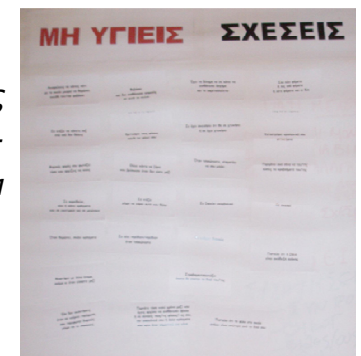
Γι' αυτό μερικές φορές ίσως χρειάζεται «να κάνουμε ένα βήμα πίσω» και να αξιολογήσουμε τις σχέσεις μας. Συχνά, όταν βρισκόμαστε μέσα σε μια σχέση, δεν μπορούμε να αναγνωρίσουμε τα μη υγιή σημάδια όπως θα το κάναμε εάν παρατηρούσαμε τη σχέση που έχει μια φίλη ή ένας φίλος μας.

3 Χωρίζουμε τους/τις μαθητές/-ριες σε ομάδες των 5 ατόμων. Δίνουμε σε κάθε ομάδα:

- ♦ 6-7 από τις έτοιμες τυπωμένες κάρτες του Φύλλου Εργασίας 2, στις οποίες περιγράφονται υγιείς και μη υγιείς συμπεριφορές στις σχέσεις και
- ♦ 10 λευκές αυτοκόλλητες ετικέτες

4 Αφού συζητήσετε μεταξύ σας πρέπει να αποφασίσετε εάν οι συμπεριφορές που σας έδωσα δείχνουν ότι η σχέση ενός ζευγαριού είναι υγιής ή μη-υγιής. Αμέσως μετά, συζητήστε, αποφασίστε και γράψτε στα άδεια χαρτάκια:

- ♦ 5 συμπεριφορές που δείχνουν ότι η σχέση ενός ζευγαριού είναι υγιής
- ♦ 5 συμπεριφορές που δείχνουν ότι η σχέση δεν είναι υγιής

Έχετε **5 Λεπτά!** Μόλις τελειώσετε, τα μισά άτομα της ομάδας θα πάρουν όλες τις «υγιείς συμπεριφορές» και τα άλλα μισά όλες τις «μη υγιείς συμπεριφορές» και θα πάνε να τις κολλήσουν στο αντίστοιχο φύλλο χαρτιού (**ΥΓΙΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ - ΜΗ ΥΓΙΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ**). Συνεργαστείτε με τα μέλη των άλλων ομάδων έτσι ώστε εάν έχετε γράψει ίδιες ή παρόμοιες συμπεριφορές να τις κολλήσετε στη σειρά. **Θα έχετε μόνο 5 λεπτά** στη διάθεσή σας γι' αυτό φροντίστε να συντονιστείτε καλά (αν χρειαστεί, βοηθήστε κι εσείς την ομάδα να κολλήσει τα χαρτάκια).

5 Μόλις κολλήσετε τα χαρτάκια σας, διαβάστε τις συμπεριφορές και στα δύο φύλλα χαρτιού για να δείτε εάν διαφωνείτε με κάτι, αν κάτι σας κάνει εντύπωση, κλπ.

6 **ΠΡΟΣΟΧΗ:** Εάν υπάρχουν λάθη δεν τα διορθώνουμε εκείνη τη στιγμή αλλά μόλις συζητήσουμε τις δύο πρώτες από τις παρακάτω ερωτήσεις τότε επανερχόμαστε και ξαναρωτάτε: συμφωνείτε όλοι και όλες με την κατάταξη που έχετε κάνει ανάμεσα στις υγιείς και μη υγιείς σχέσεις ή θέλετε να αλλάξετε θέση σε κάποια συμπεριφορά;

1

2

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

4

Δραστηριότητα 3.3

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

- ♦ Ποιο είναι κατά τη γνώμη σας το σημαντικότερο πράγμα που χαρακτηρίζει μια υγιή σχέση; Πώς μοιάζει αυτή η σχέση; Πώς συμπεριφέρεται το ένα άτομο στο άλλο; (εντοπίζουμε τις απαντήσεις στο μεγάλο φύλλο χαρτιού και τις σημειώνουμε, π.χ. με κύκλο).
- ♦ Τι κατά τη γνώμη σας χαρακτηρίζει μια μη υγιή σχέση; Πώς μοιάζει; Πώς συμπεριφέρεται το ένα άτομο στο άλλο; (εντοπίζουμε και επισημαίνουμε τις απαντήσεις στο μεγάλο φύλλο χαρτιού)
- ♦ Μια μη υγιής σχέση μπορεί να μετατραπεί σε βίαιη σχέση. Ποια από τα χαρακτηριστικά των μη υγιών σχέσεων νομίζετε ότι μπορεί να αποτελούν προειδοποιητικές ενδείξεις ότι η σχέση μπορεί να γίνει βίαιη; (εντοπίζουμε και επισημαίνουμε τις απαντήσεις στο μεγάλο φύλλο χαρτιού)
- ♦ Συμφωνείτε όλοι/-ες με την κατάταξη που έχετε κάνει ανάμεσα στις υγιείς και μη υγιείς σχέσεις ή θέλετε να αλλάξετε θέση σε κάποια συμπεριφορά;
- ♦ Γιατί νομίζετε ότι είναι δύσκολο μερικές φορές για κάποιον/-α να αναγνωρίσει ότι βρίσκεται σε μια μη υγιή σχέση;
- ♦ Γιατί μένουν ορισμένα άτομα σε μια μη υγιή σχέση;
- ♦ Εάν κάποιος/-α βρίσκεται σε μια μη υγιή σχέση, τι μπορεί να κάνει;
- ♦ Τι μάθατε από αυτή την άσκηση; Αποκομίσατε κάτι που θα μπορούσε να έχει εφαρμογή στη δική σας ζωή και τις σχέσεις σας;

Δραστηριότητα 3.1

Αναμενόμενο Αποτέλεσμα

Τι χαρακτηρίζει μια υγιή σχέση;

- ♦ **Αμοιβαίος σεβασμός και αγάπη:** π.χ. δεν με ταπεινώνει, δεν με κάνει να αισθάνομαι άσχημα με τον εαυτό μου. Μπορώ να πω «όχι» χωρίς να αισθάνομαι ενοχές. Με ακούει, με εκτιμά και σέβεται τα όριά μου. Το ίδιο κάνω κι εγώ.
- ♦ **Εμπιστοσύνη:** δεν με ελέγχει συνέχεια, δεν με κατηγορεί άδικα. Αισθανόμαστε άνετα μεταξύ μας. Νιώθουμε άνετα να κάνουμε ή να πούμε ότι θέλουμε
- ♦ **Καλή επικοινωνία:** τον/την ακούω και με ακούει. Μιλάμε ανοιχτά μεταξύ μας και δεν υπάρχουν παρεξηγήσεις. Μπορώ να εκφράσω τα συναισθήματά μου χωρίς να φοβάμαι πώς θα αντιδράσει.
- ♦ **Ειλικρίνεια:** Δεν μου λέει ψέματα και το ίδιο κάνω κι εγώ. Αν έχετε πιάσει ποτέ φίλο/η σας, το αγόρι ή το κορίτσι σας να σας λέει ένα μεγάλο ψέμα ξέρετε ότι χρειάζεται χρόνος ώσπου να τον/την ξαναεμπιστευτείτε.
- ♦ **Στήριξη:** με στηρίζει και τον/την στηρίζω στα καλά και τα άσχημα.
- ♦ **Ιδιωτικότητα-ατομικότητα:** κάθε άτομο έχει το δικό του χώρο, σου αφήνει χώρο να «αναπνέεις» και το ίδιο κάνεις κι εσύ. Υπάρχει ανεξαρτησία/ξεχωριστές προσωπικότητες. Να είσαι ο εαυτός σου, η προσωπικότητά σου δεν πρέπει να βασίζεται στο αγόρι ή το κορίτσι σου.
- ♦ **Ασφάλεια:** αισθάνεστε ασφαλείς μεταξύ σας, δεν σε χτυπάει, ούτε σε απειλεί και το ίδιο κάνεις κι εσύ.
- ♦ **Ισότητα-δικαιοσύνη:** παίρνετε μαζί τις αποφάσεις και δεν σου λέει ή του/της λες τι πρέπει να κάνει. Υπάρχει μια ισορροπία σε αυτά που δίνεις και παίρνεις. Δε γίνεται πάντα να περνάει το δικό μας, ούτε πρέπει πάντα να επικρατεί η γνώμη του άλλου.
- ♦ **Με κάνει να αισθάνομαι χαρούμενη/-ος, με περισσότερη αυτοπεποίθηση**
- ♦ **Ενδιαφέρεται για μένα κι εγώ ενδιαφέρομαι για εκείνη/-ον**
- ♦ **Κατανόηση:** προσπαθώ να καταλάβω πώς νιώθει, βάζω τον εαυτό μου στη θέση του/της. Αισθάνονται ότι προσπαθεί να καταλαβαίνει πως νιώθω.
- ♦ **Τσακώνεστε αλλά λύνετε τις διαφωνίες σας:** Όλοι μας μπορεί να διαφωνήσουμε κάποια στιγμή, αλλά αυτό δε σημαίνει ότι έχουμε το δικαίωμα να προσβάλουμε τα άλλα άτομα. Προσπαθούμε να βρούμε μια λύση. Αν η συζήτηση αρχίσει να γίνεται πολύ έντονη είναι προτιμότερο να κάνουμε ένα διάλειμμα και να τη συνεχίσουμε αργότερα.
- ♦ **Διαχείριση θυμού:** Όλοι θυμώνουμε, αλλά ο τρόπος που εκφράζουμε το θυμό μας μπορεί να επηρεάσει τις σχέσεις μας με τους άλλους. Ο θυμός μπορεί να αντιμετωπιστεί με υγιείς τρόπους, όπως: παίρνοντας μια βαθιά αναπνοή, μετρώντας μέχρι το 10 ή μιλώντας για αυτόν.
- ♦ **Χιούμορ**

Μια υγιής σχέση σε κάνει να αισθάνεσαι άνετα, ασφαλής, καλά με τον εαυτό σου, αισθάνεσαι ότι σε εμπιστεύονται και σε σέβονται – δεν φοβάσαι ούτε νιώθεις ανασφαλής. Όλοι/-ες μας αξίζουμε να έχουμε υγιείς σχέσεις.

1

2

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

4

Δραστηριότητα 3.1

Οι σχέσεις μας μπορεί να έχουν διάφορες μορφές και κάθε σχέση είναι μοναδική. Καθένας και καθεμιά μας έχει διαφορετική άποψη για το τι σημαίνει μια «καλή» σχέση. Γενικά, οι σχέσεις που στηρίζονται στην ισότητα, και όχι στην ισχύ και τον έλεγχο του ενός ατόμου από το άλλο, είναι υγιείς σχέσεις. Καθένας και καθεμιά μας αξίζει να αισθάνεται ασφαλής και να απαιτεί να σέβονται οι άλλοι/-ες τα δικαιώματά του/της.

Τι χαρακτηρίζει μια ΜΗ ΥΓΙΗ ΣΧΕΣΗ;

- ♦ Αποφασίζει πάντα το ένα από τα δύο άτομα
- ♦ Στραβομουτσουνιάζει μέχρι να γίνει αυτό που θέλει
- ♦ Σε πιέζει μέχρι να πάρει αυτό που θέλει
- ♦ Σταματάει να σου μιλάει ή δεν σου δίνει σημασία όταν μιλάς
- ♦ Πιστεύει ότι έχει περισσότερα δικαιώματα από σένα
- ♦ Ζηλεύει υπερβολικά
- ♦ Σε ελέγχει, σε κρίνει ή κρίνει τους/τις φίλους/-ες σου
- ♦ Δε σε αφήνει να κάνεις παρέα με άλλους
- ♦ Σε κάνει να αισθάνεσαι άσχημα
- ♦ Φοβάσαι μήπως θυμώσει
- ♦ Όταν θυμώνει, σε βρίζει, σου φωνάζει, σε κοροϊδεύει, σε χτυπάει ή σου πετάει αντικείμενα
- ♦ Σου επιτίθεται
- ♦ Σε προσβάλει και σε μειώνει
- ♦ Καταστρέφει προσωπικά σου αντικείμενα
- ♦ Σε πιέζει να κάνεις πράγματα που δε θέλεις
- ♦ Του/της λες ψέματα και/ή σου λέει ψέματα
- ♦ Δεν αισθάνεσαι ασφαλής
- ♦ ...

Γιατί είναι δύσκολο μερικές φορές να αναγνωρίσουμε αν βρισκόμαστε σε μια μη υγιή σχέση;

Οι εκφράσεις «η αγάπη είναι τυφλή», «τον/την έχει τυφλώσει ο έρωτας» βγαίνουν πολλές φορές αληθινές. Κάποιοι άνθρωποι μπορεί να αισθάνονται ότι είναι τόσο ερωτευμένοι/-ες που αν και υπάρχουν προβλήματα μπορεί να μην είναι σε θέση να τα δουν σε βάθος και να μένουν σε μια σχέση για τους παρακάτω λόγους.

Δραστηριότητα 3.1

Γιατί μένουν σε μια μη υγιή σχέση;

- ♦ Άνθρωποι που έχουν μη υγιείς σχέσεις συνήθως πιστεύουν ότι τα πράγματα θα καλυτερεύσουν, ότι είναι μια «φάση» και θα περάσει ή ότι μπορούν να αλλάξουν τον/την σύντροφό τους. Μερικές φορές μπορεί να έχουν δει τέτοιες συμπεριφορές σε άλλες σχέσεις, π.χ. στο σπίτι τους, και να μην αναγνωρίζουν ότι αυτά τα χαρακτηριστικά δεν είναι υγιή.
- ♦ Μπορεί να αισθανόμαστε ότι το να έχουμε ένα αγόρι/κορίτσι είναι προτιμότερο από το να διακόψουμε μια μη υγιή σχέση. Ορισμένα άτομα μπορεί να φοβούνται να χωρίσουν είτε επειδή αισθάνονται ότι δεν θα μπορούν να ζήσουν χωρίς το άλλο άτομο είτε επειδή φοβούνται μήπως τους συμπεριφερθεί βίαια. Μπορεί ακόμη και να φοβούνται ότι δεν θα βρουν άλλον/-η σύντροφο.

Ορισμένες προειδοποιητικές ενδείξεις βίαιων σχέσεων:

- ♦ Κυριαρχία και έλεγχος του άλλου ατόμου, των δραστηριοτήτων του (που πάει, με ποια άτομα, τι ώρα γυρνάει, κλπ), των σχέσεων/φίλων του
- ♦ Υπερβολική ζήλια και κτητικότητα
- ♦ Βρισιές και περιφρονητικά-υποτιμητικά σχόλια
- ♦ Απειλές
- ♦ Εκφοβισμός
- ♦ Σπρωξίματα, χτυπήματα, περιορισμός του ατόμου παρά τη θέλησή της/του
- ♦ Εξαναγκασμένες σεξουαλικές πράξεις ή αγγίγματα ή σεξουαλικά υποτιμητικά σχόλια

Εάν κάποιος/-α βρίσκεται σε μια μη υγιή σχέση, τι μπορεί να κάνει;

Είναι σημαντικό να αναγνωρίζουμε τα μη υγιή χαρακτηριστικά μιας σχέσης (που περιγράψαμε προηγουμένως) προτού αυτή η σχέση μετατραπεί σε μια βίαιη σχέση.

Εάν κάποιος/-α νιώθει ότι η σχέση που έχει δεν είναι υγιής, μπορεί να συζητήσει με το κορίτσι του/αγόρι της. Μπορεί επίσης να μιλήσει σε φίλους/-ες ή άλλα άτομα που εμπιστεύεται – συνήθως ένα τρίτο άτομο μπορεί να μας πει πώς βλέπει τη σχέση μας από τη δική του/της πλευρά.

Εάν υπάρχει βία και κακοποίηση στη σχέση τότε θα πρέπει να αναζητηθεί βοήθεια από κάποιο ενήλικο άτομο που εμπιστεύεστε ή από κάποιον ειδικό. Τη βία όμως θα τη συζητήσουμε περισσότερο αναλυτικά παρακάτω.

Δεν σε πειράζει όταν το αγόρι/κορίτσι σου περνάει χρόνο μόνος/-η, με φίλους/-ες ή με την οικογένειά του/της	Σου αρέσει ο τρόπος που ντύνεται και του/της το λες
Σε πιέζει να κάνετε σεξ ενώ εσύ δεν θέλεις	Αποφασίζετε μαζί για το πώς θα περάσετε το χρόνο σας και τι θα κάνετε
Σου λέει ψέματα ή λες εσύ ψέματα ή λέτε ψέματα και οι δύο	Υπάρχει εμπιστοσύνη μεταξύ σας και αισθάνεστε και οι δύο άνετα
Είστε ειλικρινείς και μιλάτε ανοιχτά μεταξύ σας	Θέλει πάντα να ξέρει που βρίσκεσαι όταν δεν είστε μαζί
Αισθάνεσαι καλά και χαρούμενος/-η σε αυτή τη σχέση	Σε κοροϊδεύει, λέει ή κάνει πράγματα που σε υποτιμούν και σε μειώνουν
Σε ζηλεύει υπερβολικά	Πιστεύει ότι η ζήλια είναι απόδειξη αγάπης

Περνάτε τόσο πολύ χρόνο μαζί που έχεις αρχίσει να αισθάνεσαι άβολα ή να αγνοείς τους/τις φίλους/-ες σου, την οικογένειά σου ή άλλα πράγματα που πριν ήταν σημαντικά για σένα	Σε λέει «ηλίθιο»/«ηλίθια» όταν τσακώνεστε
Εάν δεν απαντήσεις όταν σε παίρνει τηλέφωνο, σου τηλεφωνεί διαρκώς μέχρι να το σηκώσεις	Φλερτάρει με άλλα άτομα, ακόμα κι όταν είσαστε μαζί
Σου λέει συχνά πόσο νοιάζεται για σένα	Όταν θυμώνει, σπάει πράγματα
Σας αρέσουν διαφορετικά είδη μουσικής	Μπορείτε να λέτε τα πάντα μεταξύ σας
Πιστεύει ότι το φύλο στο οποίο ανήκει είναι ανώτερο από το δικό σου	Έχει τη δύναμη να σε κάνει να αισθάνεσαι άσχημα και το εκμεταλλεύεται
Σε έχει απειλήσει ότι θα σε χτυπήσει ή σε έχει χτυπήσει	Σέβεται τις αποφάσεις σου, κι εσύ τις δικές της/του

Αποφεύγεις να κάνεις κάτι με το οποίο μπορεί να θυμώσει επειδή τον/την φοβάσαι	Νομίζεις ότι μπορείς να τον/την βοηθήσεις να ξεπεράσει τα προβλήματά του/της
Λες ψέματα εάν νομίζεις ότι η αλήθεια θα τον/την πληγώσει	Σε κάνει να αισθάνεσαι όμορφα με τον εαυτό σου
Κάνεις πράγματα μόνο και μόνο για να τον/την ευχαριστήσεις	Τον/την αποδέχεσαι όπως είναι
Καθένας έχει το χώρο του να «αναπνέει»	Μερικές φορές σου φωνάζει τόσο που αρχίζεις να κλαις
Όταν τσακώνεστε, σταματάει να σου μιλάει	Έχει χιούμορ
Σου λέει τι είναι καλό να κάνεις κατά τη γνώμη του/της, ακόμα κι αν δεν του/της την έχεις ζητήσει	Σε πιέζει μέχρι να πάρει αυτό που θέλει

Τσακώνεστε αλλά λύνετε τις διαφωνίες σας	Αφιερώνεις χρόνο στον εαυτό σου και νιώθεις άνετα να κάνεις κάποια πράγματα μόνος/-η σου χωρίς να πρέπει να είστε συνέχεια μαζί
Φοβάσαι και δεν αισθάνεσαι ασφαλής σε αυτή τη σχέση	Μπορείς να εκφράσεις τα συναισθήματά σου χωρίς να φοβάσαι πώς θα αντιδράσει
Κριτικάρει τους φίλους και/ή τις φίλες σου	Καταστρέφει προσωπικά σου αντικείμενα
Σε απειλεί	Περιμένει από σένα να του/της λύσεις τα προβλήματά του/της
Μερικές φορές δε σου δίνει σημασία όταν μιλάς	Ζητάς συγνώμη ακόμα κι όταν δεν φταις εσύ
Στραβομουτσουνιάζει όποτε δε γίνεται το δικό του/της	Σε ελέγχει διαρκώς

Είναι η σχέση σου υγιής και ισότιμη ή όχι:

Εάν αυτή τη στιγμή έχεις κάποια σχέση, κάνε στον εαυτό σου τις παρακάτω ερωτήσεις και αποφάσισε εάν βρίσκεσαι σε μια υγιή και ισότιμη σχέση, σε μια μη-υγιή σχέση ή σε μια βίαιη σχέση.

Βγαίνεις με κάποιον / κάποια που...	Ναι	Όχι
σε ζηλεύει και είναι κτητικός/-ή απέναντί σου;	☐	☐
σου λέει με ποιους/-ες θα κάνεις παρέα;	☐	☐
ελέγχει που πας και τι κάνεις;	☐	☐
σε τρομάζει;	☐	☐
φοβάσαι για το πως θα αντιδράσει σε διάφορα θέματα;	☐	☐
είναι βίαιος/-η;	☐	☐
όταν θυμώνει έχει έντονες εκρήξεις;	☐	☐
σε σπρώχνει ή σε στριμώχνει (π.χ. στον τοίχο);	☐	☐
σε αρπάζει με δύναμη;	☐	☐
σε πιέζει να κάνετε σεξ;	☐	☐
στο σεξ, χρησιμοποιεί βία ή σε κάνει να φοβάσαι;	☐	☐
προσπαθεί να σε απομονώσει από την οικογένεια και/ή την παρέα σου;	☐	☐
ταπεινώνει τους/τις φίλους /-ες σου και/ή την οικογένεια σου;	☐	☐
προσπαθεί να σε ελέγχει;	☐	☐
σε διατάζει;	☐	☐
κατηγορεί εσένα ή/και άλλους για τα προβλήματα που έχει;	☐	☐
σε μειώνει (ακόμα κι αν το κάνει υπό μορφή αστείου);	☐	☐
σε βρίζει;	☐	☐
σε κοροϊδεύει ή σε γελοιοποιεί μπροστά σε φίλους/-ες;	☐	☐
σοβαρεύει απότομα;	☐	☐
ενώ εσύ θέλεις να χωρίσετε, δεν σε αφήνει;	☐	☐

Αν απάντησες «ΝΑΙ» έστω και σε μία ερώτηση, τότε ίσως είναι η ώρα που πρέπει να κάνεις ένα βήμα πίσω για να μπορέσεις να δεις μήπως η σχέση που έχεις είναι μη-υγιής ή ακόμα και βίαιη. Αν απάντησες αρκετά ή πολλά «ΝΑΙ» ίσως τώρα είναι η ώρα που πρέπει να ζητήσεις τη βοήθεια κάποιου ατόμου που εμπιστεύεσαι και που ξέρεις ότι σ' αγαπάει ή τη βοήθεια κάποιου ειδικού.

**Μη διστάσεις να ζητήσεις ΑΜΕΣΩΣ βοήθεια
σε περίπτωση που αισθανθείς ότι κινδυνεύεις.**

ΣΥΝΤΡΟΦΙΚΗ ΒΙΑ/ ΕΜΦΥΛΗ ΒΙΑ

Μέρος 1: Ευαισθητοποίηση

Αυτή η ενότητα βοηθάει στον εντοπισμό των κενών στις γνώσεις των μαθητών/-ριών σχετικά με τη Συντροφική Βία/Έμφυλη Βία. Η αντίδραση ενός ατόμου απέναντι σε ένα πρόβλημα εξαρτάται από την κατανόηση του προβλήματος. Κάποιος/-α που κατανοεί τη φύση της συντροφικής/έμφυλης βίας, και για ποιο λόγο είναι λάθος, είναι πιο πιθανό να την αμφισβητήσει και να την καταδικάσει.

Είναι γεγονός ότι θα κατορθώσουμε να σταματήσουμε τη Συντροφική Βία εάν ολόκληρη η κοινωνία –γυναίκες και άνδρες μαζί- αμφισβητήσει τη βία, αναπτύξει μηδενική ανοχή απέναντι στη βία και τη θεωρεί ως έγκλημα.

Μαθησιακοί Στόχοι

Στο τέλος αυτής της ενότητας οι μαθητές/-ριες θα πρέπει να μπορούν να:

- ♦ Κατανοούν και να περιγράφουν τις βασικές έννοιες της Συντροφικής Βίας
- ♦ Ορίσουν τι είναι Συντροφική Βία/ Έμφυλη Βία
- ♦ Εντοπίζουν τις διαφορετικές μορφές της βίας (ψυχολογική, σωματική, σεξουαλική) και τα διάφορα είδη συμπεριφορών κακοποίησης του ενός συντρόφου από τον άλλο
- ♦ Εντοπίζουν τους κοινά αποδεκτούς μύθους, να τους αποδομούν εξηγώντας γιατί είναι μύθοι και να κατανοούν την πραγματικότητα
- ♦ Αναγνωρίζουν τις προειδοποιητικές ενδείξεις της συντροφικής βίας
- ♦ Περιγράφουν γιατί η συντροφική βία αποτελεί καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών
- ♦ Διερευνούν τις επιπτώσεις της βίας
- ♦ Γνωρίζουν πώς να βοηθήσουν ένα θύμα και/ή ένα δράστη
- ♦ Γνωρίζουν τις υπάρχουσες υποστηρικτικές υπηρεσίες στη χώρα τους

Προτού ξεκινήσει αυτή η Ενότητα, ο/η συντονιστής/-ρια θα πρέπει να εξηγήσει ότι πρόκειται να συζητήσει με τους/τις μαθητές/-ριες τα ακόλουθα:

- ♦ Τη βία στις σχέσεις, τις μορφές βίας και τις προειδοποιητικές ενδείξεις
- ♦ Πώς να αναγνωρίζετε αν εσείς ή κάποιος/-α φίλος/-η σας βρίσκεται σε μια μη υγιή ή βίαιη σχέση και τι μπορείτε να κάνετε

Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να υπενθυμίσετε στην ομάδα σας τους Κανόνες που έθεσε στην αρχή του προγράμματος. Το θέμα της Συντροφικής Βίας είναι εξαιρετικά ευαίσθητο.

Δραστηριότητες

Δραστηριότητα 4.1. Τι Είναι η Έμφυλη Βία

Δραστηριότητα 4.2. Μύθος ή Πραγματικότητα;

1

2

3

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

Δραστηριότητα 4.1 : Τι είναι η Έμφυλη Βία

Προσαρμογή από:

- Instituto Promundo, Salud y Género, ECOS, Instituto PAPAI & World Education. (2009). Working with Young Women: Empowerment, Rights and Health. Rio de Janeiro: Instituto Promundo.
- Foshee, V., Langwick, S. (2004). SafeDates: An Adolescent Dating Abuse Prevention Curriculum. MN: Hazelden Publishing and Educational Services

Μαθησιακοί Στόχοι

Αναγνώριση και συζήτηση των διαφόρων μορφών Συντροφικής Βίας.

Υλικό

- ♦ Φύλλο Εργασίας 3
- ♦ Ένα λευκό μεγάλο φύλλο χαρτιού για σημειώσεις
- ♦ Κολλητική ταινία
- ♦ Μαρκαδόρους

Προτεινόμενη βήμα-προς-βήμα διαδικασία

- 1 Οδηγίες προς μαθητές/-ριες:** Στην άσκηση αυτή θα ασχοληθούμε με τη βία στις σχέσεις: τι είναι βία στις σχέσεις και ποιες μπορεί να είναι οι μορφές της.

Αφού χωριστείτε σε ομάδες, κάθε ομάδα θα πάρει μια ιστορία/σενάριο, την οποία θα πρέπει να μας την παρουσιάσει σε σκετς. Αρχικά θα αποφασίσετε ποιο άτομο θα υποδυθεί τον κάθε ρόλο και τι θα κάνει. Στη συνέχεια θα πρέπει να αποφασίσετε ποιο θέλετε να είναι το τέλος της ιστορίας σας, και μετά να μας παρουσιάσετε ολόκληρο το σενάριο σαν να ήταν θεατρικό δρώμενο.

Όταν παρουσιάζονται τα σκετς όλοι/-ες οι υπόλοιποι/-ες θα είμαστε το κοινό, θα καθόμαστε και παρακολουθούμε.

Μετά από κάθε σενάριο συζητάμε τις ερωτήσεις που ακολουθούν μετά τα σενάρια (βλ. Φύλλο Εργασίας 3). Ο/η συντονιστής/-ρια καταγράφει τις απαντήσεις των μαθητών/-ριών στις ερωτήσεις «γιατί;» στο μεγάλο χαρτί.

Αναμενόμενο Αποτέλεσμα

- 2** Οι απαντήσεις στις ερωτήσεις που ακολουθούν μετά τα σενάρια είναι διαθέσιμες στο Φύλλο Εργασίας 3.

Διάρκεια: 30'

Δραστηριότητα 4.1

Σενάριο 2: Η Χριστίνα και ο Παύλος**2 άτομα****Ρόλοι:** Χριστίνα - Παύλος

Η Χριστίνα και ο Παύλος βγαίνουν μαζί εδώ και λίγες εβδομάδες. Της Χριστίνας της αρέσει ο Παύλος, αλλά δεν είναι ερωτευμένη μαζί του. Της αρέσει ένα άλλο αγόρι από τη Γ' Λυκείου. Μόλις του είπε ότι θέλει να χωρίσουν, εκείνος θύμωσε. Τότε εκείνη έβαλε τα κλάματα, αισθανόταν άβολα και δεν ήξερε τι να του πει... ήξερε όμως ότι δεν ήθελε να είναι άλλο μαζί του.

Ερώτηση για συζήτηση

- ♦ *Είναι βίαιος ο Παύλος; Γιατί ή γιατί όχι;* [Καταγράφουμε τις απαντήσεις σε μεγάλο φύλλο χαρτιού]

Απάντηση: Όχι, ο Παύλος δεν είναι βίαιος, αφού το θυμό του δεν φαίνεται να τον εκφράζει με βία απέναντί της (δεν βρίζει τη Χριστίνα, δεν την χτυπάει, ούτε την προσβάλλει με κάποιο τρόπο).

Σημείωση: Στις σχέσεις μας μπορεί να βιώσουμε δύσκολες και επώδυνες εμπειρίες, αλλά αυτές οι εμπειρίες δεν συνιστούν πάντα εμπειρίες κακοποίησης. Παρεξηγήσεις και απερισκεψίες μπορεί να κάνουν ένα άτομο να αισθάνεται άσχημα, αλλά τέτοιες συγκρούσεις μπορούν να επιλυθούν με τρόπο που να επιτρέπει και στους δύο να εκφράσουν τον εαυτό τους.

Δραστηριότητα 4.1

Σενάριο 4: Η Σοφία και ο Γιάννης**4-5 άτομα****Ρόλοι:** Σοφία – Γιάννης – οι κολλητές φίλες της Σοφίας (2-3 άτομα)

Η Σοφία έχει πολλές κολλητές φίλες. Πηγαίνουν μαζί σινεμά, για ψώνια κ.ά. Από τότε που γνώρισε τον Γιάννη και τα φτιάξανε -πριν 3 μήνες- περνάνε κάθε λεπτό μαζί. Ο Γιάννης είναι συμπαθής σε όλες της φίλες της Σοφίας, αλλά τους λείπει η παρέα της. Η Σοφία θα ήθελε να βγαίνει έξω με τις φίλες της, αλλά κάθε φορά που το λέει στο Γιάννη, αυτός της λέει πόσο πολύ του λείπει όταν βγαίνει με τις φίλες της και ότι θέλει να είναι συνέχεια μαζί. Η Σοφία τον αγαπάει και δεν θέλει να τον πληγώνει. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να νιώθει ενοχές όταν τον αφήνει μόνο του -έστω και για λίγες ώρες για να βγει με τις κολλητές της.

Ερώτηση για συζήτηση

- ♦ *Είναι βίαιος ο Γιάννης; Γιατί ή γιατί όχι;* [Καταγράφουμε τις απαντήσεις σε μεγάλο φύλλο χαρτιού]

Απάντηση: Ναι, ο Γιάννης είναι βίαιος (ψυχολογική βία) γιατί με τον τρόπο που φέρεται, δηλαδή εκβιάζοντας τη Σοφία συναισθηματικά, προσπαθεί να πετύχει (και το καταφέρνει) να μην της επιτρέψει να κάνει παρέα με τις φίλες της και να ελέγχει τη ζωή της.

Η Σοφία αισθάνεται άσχημα (έχει ενοχές), και αυτή είναι μια πολύ ισχυρή ένδειξη ότι η σχέση δεν είναι υγιής.

Δραστηριότητα 4.1.3

Σενάριο 5: Η Φλώρα και ο Μιχάλης**4-5 άτομα****Ρόλοι:** Φλώρα – Μιχάλης – οι φίλοι και οι φίλες της Φλώρας (2-3 άτομα)

Η Φλώρα βγαίνει με το Μιχάλη. Μία μέρα, τσακώνονταν στο σχολείο γιατί ο μπαμπάς του Μιχάλη δε συμπαθεί τη Φλώρα και δεν του αρέσει που τη φέρνει στο σπίτι τους. Η Φλώρα νομίζει ότι ο Μιχάλης πρέπει να επιβληθεί στον πατέρα του και να του πει τι θέλει. Η συζήτηση ανάβει και τότε ο Μιχάλης της δίνει μια, τη σπρώχνει και φεύγει. Κάποιοι/-ες φίλοι/-ες της Φλώρας βλέπουν τι γίνεται και πραγματικά δεν ξέρουν τι να πουν ή τι να κάνουν...

Ερωτήσεις για συζήτηση [Καταγράφουμε τις απαντήσεις σε μεγάλο φύλλο χαρτιού]

- ♦ Υπάρχει βία σε αυτή τη σχέση;

Απάντηση: Ναι υπάρχει βία και από τους δύο

- ♦ Τι μορφές βίας παρατηρήσαμε σε αυτή τη σκηνή;

Απάντηση: Σωματική βία από τον Μιχάλη προς τη Φλώρα (τη σπρώχνει). Η Φλώρα επίσης ασκεί ψυχολογική βία προς το Μιχάλη γιατί προσπαθεί να του επιβάλει τη γνώμη της, λέγοντάς του τι εκείνη νομίζει ότι πρέπει να κάνει.

- ♦ Τι έκαναν τα άτομα-παρατηρητές; Τι θα μπορούσαν να είχαν κάνει; Τι θα λέγατε για τη δύναμη/ ισχύ σε αυτό το σενάριο;

Δραστηριότητα 4.1.3

Σενάριο 11: Η Γεωργία και ο Πέτρος**6-7 άτομα**

Ρόλοι: Γεωργία – Πέτρος - φίλοι/-ες του Πέτρου και της Γεωργίας (2-3 άτομα) – ένα αγόρι που χορεύει δίπλα στη Γεωργία

Η Γεωργία βγήκε ένα βράδυ με το αγόρι της, τον Πέτρο, και κάποιους φίλους τους. Κάποια στιγμή ο Πέτρος παρατήρησε κάποιον να χορεύει δίπλα στη Γεωργία και σιγά-σιγά να έρχεται όλο και πιο κοντά της. Τότε εκείνος πήγε προς το μέρος τους και, για να του δείξει ότι η Γεωργία ήταν το κορίτσι του, πήγε και την αγκάλιασε. Τότε, εκείνος απομακρύνθηκε. Μετά από λίγο, ο Πέτρος πήγε με μια φίλη του να πάρουν ποτά και, καθώς γυρνούσαν πίσω, τον ξαναείδε να χορεύει και πάλι δίπλα από τη Γεωργία και να προσπαθεί να της μιλήσει. Τότε ο Πέτρος θύμωσε, τον έβρισε πολύ άσχημα, του επιτέθηκε και άρχισε να τον χτυπάει με μπουιές. Η Γεωργία θύμωσε, και χωρίς να του πει κουβέντα, σηκώθηκε και έφυγε από το μαγαζί, παρατώντας τον... σύξυλο. Όταν εκείνος της τηλεφώνησε για να «της ζητήσει το λόγο που τον παράτησε», του είπε ότι θέλει να χωρίσουν... έτσι απλά...

Ερωτήσεις για συζήτηση

- ♦ *Υπάρχει βία σ' αυτή τη σκηνή; Τι μορφές βίας παρατηρήσαμε σε αυτή τη σκηνή;*

Απαντήσεις: Ναι, υπάρχει βία στη σκηνή και συγκεκριμένα ο Πέτρος είναι βίαιος:

- ♦ Ζηλεύει υπερβολικά την Γεωργία και είναι κτητικός (ψυχολογική βία: είναι κτητικός, την παρακολουθεί και την ελέγχει διαρκώς και δεν την εμπιστεύεται)
- ♦ Την προσβάλλει κάνοντας σκηνή δημόσια, παρότι εκείνη δεν φαίνεται να τον έχει προβάλλει με κανένα τρόπο (ψυχολογική βία)
- ♦ Έβρισε τον άλλο άνδρα (λεκτική βία)
- ♦ Χτύπησε τον άλλο άνδρα (σωματική βία - ένδειξη ότι μπορεί να γίνει σωματικά βίαιος και στη σχέση του)

- ♦ *Είναι βίαιη η Γεωργία;*

Απάντηση: Όχι, γιατί παρότι εκείνος την πρόσβαλε, η Γεωργία δεν έκανε τίποτα ανάλογο. Το γεγονός ότι τον παράτησε και έφυγε και ότι χώρισε μαζί του είναι απλώς ένδειξη ότι σέβεται τον εαυτό της, δεν ανέχεται τη βία σε κανένα επίπεδο, ξέρει να αναγνωρίζει τις προειδοποιητικές ενδείξεις και να προστατεύει τον εαυτό της.

1

2

3

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

Δραστηριότητα 4.2: Μύθος ή Πραγματικότητα;

Συνδυασμός δραστηριοτήτων: Δραστηριότητα 4 από Τμήμα 1, Δραστηριότητα 5 από Τμήμα 2 του Υλικού Ευαισθητοποίησης του Προγράμματος DAPHNE «Improving the Response to Intimate Partner Violence (IPV) in Military Settings», το οποίο προσαρμόστηκε από τις ακόλουθες πηγές:

- Women's Rural Advocacy Programs. Battering: The Facts. Ανακτήθηκε 15 Σεπτεμβρίου 2005 από: www.letswrap.com/dvinfo/myths.htm
- Riverland Domestic Violence Service. Myths about Domestic Violence. Ανακτήθηκε 10 Απριλίου 2010 από: www.rdvu.com.au/domesticviolence.php?id=118
- Monklunds, Women's Aid. Myths and Realities of Abuse. Ανακτήθηκε 10 Απριλίου 2010 από: www.monklandwomensaid.co.uk/what%20is%20abuse.htm
- The White Ribbon Campaign UK. Ανακτήθηκε 15 Σεπτεμβρίου 2005 από: www.whiteribboncampaign.co.uk
- Oregon Coalition against Domestic and Sexual Violence. Ανακτήθηκε 15 Σεπτεμβρίου 2005 από: www.ocadsv.com/dvmyths.htm
- Stop Violence against Women. Ανακτήθηκε 15 Σεπτεμβρίου 2005 από: <http://www.stopvaw.org>
- Myths and realities for rape: <http://www.watervalley.net/users/rcs/geninfo.html#myths> (Ανακτήθηκε 10.04.2010)
- Men Against Sexual Assault: <http://sa.rochester.edu/masa/myths.html> ανακτήθηκε 15 Σεπτεμβρίου 2005.

Σύντομη Εισαγωγή

Υπάρχουν πολλοί μύθοι, κοινά αποδεκτές πεποιθήσεις, στάσεις ή παρερμηνείες για τη βία. Κι ωστόσο οι άνθρωποι συνεχίζουν να πιστεύουν και να δρουν με βάση αυτές τις πεποιθήσεις και, κατά μία έννοια, οι μύθοι γίνονται πιο ισχυροί από τα γεγονότα.

Γιατί αξίζει τον κόπο να προσπαθήσει κανείς να αποδομήσει τους μύθους για τη Συντροφική/ Έμφυλη Βία; Οι μύθοι παρέχουν εσφαλμένες πληροφορίες σχετικά με τις αιτίες της Συντροφικής Βίας και πολλοί από αυτούς τους μύθους είναι κοινοί σε όλο τον κόσμο. Αυτοί οι μύθοι αναπτύσσονται εν μέρει γιατί είναι δύσκολο να κατανοήσει κανείς για ποιο λόγο ένα άτομο πληγώνει ένα άλλο, ιδιαίτερα στα πλαίσια μιας ρομαντικής/ ερωτικής σχέσης. Έτσι, οι προσπάθειες μας να καταπολεμήσουμε τη βία στις σχέσεις μερικές φορές μπορεί να παρεμποδίζονται από τους μύθους σχετικά με τη Συντροφική Βία. Από την άλλη, η κατανόηση αυτών των μύθων και της πραγματικότητας είναι κρίσιμη για την ανάπτυξη αποτελεσματικών στρατηγικών για την καταπολέμηση της Συντροφικής Βίας σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο.

Επιπρόσθετα, επειδή πολλοί από αυτούς τους μύθους είναι ευρέως διαδεδομένοι, είναι σημαντικό να μάθουμε πώς να τους αντιμετωπίζουμε όταν τους συναντάμε κατά τη διαδικασία ευαισθητοποίησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης άλλων ατόμων πάνω στη Συντροφική/Έμφυλη Βία και τις σεξιστικές στάσεις. Εάν οι άνθρωποι συνειδητοποιήσουν ότι κάνουν ένα άλλο άτομο να αισθάνεται σαν αντικείμενο και ότι η συμπεριφορά τους είναι βίαιη, ίσως σκεφτούν να αλλάξουν μια συμπεριφορά τους, την οποία προηγουμένως θεωρούσαν αποδεκτή, ακίνδυνη ή ακόμη και επιθυμητή από μια γυναίκα/ ένα κορίτσι.

Αυτή η δραστηριότητα θα εστιάσει στις σεξιστικές στάσεις και στους κοινούς μύθους σχετικά με τη Συντροφική Βία και, αντιπαραθέτοντας τους με την πραγματικότητα, θα επιχειρηθεί η αποδόμησή τους.

Μαθησιακοί Στόχοι

- ♦ Να ξεκινήσει μια συζήτηση σχετικά με τις σεξιστικές στάσεις και πεποιθήσεις
- ♦ Να αναγνωριστούν και να αποδομηθούν οι μύθοι σχετικά με τη βία στις σχέσεις
- ♦ Να συζητηθούν οι προειδοποιητικές ενδείξεις της βίας και των βίαιων συμπεριφορών

Υλικό & Προετοιμασία

- ♦ Ένα λευκό μεγάλο φύλλο χαρτιού για σημειώσεις
- ♦ Κολλητική ταινία
- ♦ Μαρκαδόροι & στυλό για τους/τις μαθητές/-ριες
- ♦ **Φύλλο Εργασίας 4:** Μύθος ή πραγματικότητα
- ♦ Ένα προετοιμασμένο μεγάλο φύλλο χαρτιού με φράσεις από το Φύλλο Εργασίας 4 όπου ο/η συντονιστής/-ρια θα καταγράψει τις απαντήσεις των μαθητών/-ριών

Δραστηριότητα 4.2

Προτεινόμενη βήμα-προς-βήμα διαδικασία

- 1 Χωριστείτε σε ομάδες των 4-6 ατόμων με ίσο αριθμό κοριτσιών και αγοριών, εάν είναι εφικτό (μεικτές ομάδες)
- 2 Μοιράζουμε σε κάθε ομάδα δύο πίνακες και δίνουμε οδηγίες για τον τρόπο συμπλήρωσης του φύλλου εργασίας: διαβάστε κάθε πρόταση, συζητήστε μέσα στην ομάδα σας αν κάθε πρόταση είναι "σωστή" ή "λάθος", γράψτε τα επιχειρήματά σας και στο τέλος, σημειώστε την τελική απόφαση της ομάδας σας. Έχετε **5 λεπτά για κάθε δήλωση**
- 3 Όταν τελειώσουν όλες οι ομάδες, τις ενώνουμε σε μια μεγάλη ομάδα.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

- 1 Ζητάμε από κάθε ομάδα να διαβάσει τις προτάσεις που είχαν και τις αποφάσεις που έλαβαν μέσα στην ομάδα και δεν ξεχνάμε να υπογραμμίζουμε ότι: *μην αλλάξετε τις απαντήσεις σας όσο θα συζητάμε γι' αυτές. Δεν πρόκειται για τεστ αλλά για μια ευκαιρία να δούμε και να συζητήσουμε τις σκέψεις και τις γνώμες σας.*
 - 2 Μετά από την ανάγνωση κάθε πρότασης ρωτήστε όλους/-ες τους/τις μαθητές/-ριες: *συμφωνείτε όλοι/-ες με την απόφαση αυτής της ομάδας ή όχι; Αν όχι, γιατί διαφωνείτε;*
 - 3 Μετά τη συζήτηση, δίνουμε ή προσθέτουμε στα επιχειρήματα των μαθητών/-ριών τις σωστές απαντήσεις (όπως αναφέρονται στο Αναμενόμενο Αποτέλεσμα)
 - 4 Στο τέλος της συζήτησης για όλες τις προτάσεις μπορούμε να ρωτήσουμε τους/τις μαθητές/-ριες:
 - ♦ Υπάρχουν άλλες σεξιστικές στάσεις ή μύθοι που γνωρίζετε σχετικά με τη βία στις σχέσεις/έμφυλη βία;
 - ♦ Ποιες είναι οι υποθέσεις που βρίσκονται πίσω από αυτούς τους μύθους σχετικά με τα αίτια της βίας στις σχέσεις/έμφυλης βίας;
 - 5 Γράφουμε σε ένα μεγάλο φύλλο χαρτί τις ιδέες που αναφέρουν οι μαθητές/-ριες
 - 6 Στο τέλος, συνοψίζουμε τα αποτελέσματα της δραστηριότητας και υπογραμμίζουμε τα ακόλουθα:
 - ♦ οι μύθοι που αναφέρονται στη Συντροφική Βία/Εμφυλη Βία σε γενικές γραμμές επιρρίπτουν την ευθύνη για την άσκηση βίας στο θύμα ή σε κάποιον άλλο παράγοντα, όπως το αλκοόλ, το θυμό ή την ψυχική ασθένεια. Ως αποτέλεσμα, αυτοί οι μύθοι κατευθύνουν αλλού την προσοχή μας και όχι στις πράξεις του δράστη ο οποίος είναι 100% υπεύθυνος για τη βίαιη συμπεριφορά
 - ♦ η κατανόηση των μύθων και της πραγματικότητας της Συντροφικής Βίας/Εμφυλης Βίας μπορεί να μας βοηθήσει να εστιάσουμε στην ευθύνη του δράστη. Η εστίαση στην ευθύνη του δράστη είναι κρίσιμης σημασίας για κάθε αποτελεσματική προσπάθεια προστασίας των θυμάτων και για τη δημιουργία μιας κοινωνίας με μηδενική ανοχή στη βία.
- Στο τέλος συλλέγουμε όλα τα φύλλα εργασίας των μαθητών/-ριών.

Αναμενόμενο Αποτέλεσμα

Το μεγάλο φύλλο χαρτιού στο οποίο θα κρατάτε σημειώσεις θα μοιάζει κάπως έτσι:

ΔΗΛΩΣΕΙΣ	ΜΥΘΟΣ	ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
Σε όλες τις γυναίκες και τα κορίτσια αρέσει να τους σφυρίζουν στο δρόμο	✓	
Είναι μια μορφή βίας όταν σε ένα ζευγάρι εκείνος/-η της/του λέει πως αν ποτέ τον/την αφήσει, θα πεθάνει χωρίς αυτήν/-όν		✓
....		

Δραστηριότητα 4.2

Στη συνέχεια παρατίθενται οι προτάσεις και οι σωστές απαντήσεις:

- ♦ Σε όλες τις γυναίκες και τα κορίτσια τους αρέσει να τους σφυρίζουν στο δρόμο (**μύθος**): Πρόκειται για μια εσφαλμένη αντίληψη που έχουν ορισμένοι άνθρωποι γιατί όντως αρέσει σε μερικές γυναίκες/κορίτσια να τους σφυρίζουν. Αλλά σε πολλές άλλες γυναίκες δεν τους αρέσει και συχνά αυτή η πράξη κάνει πολλές γυναίκες να αισθάνονται θυμό, φόβο, αδυναμία, να νιώθουν ως αντικείμενα κλπ.
- ♦ Είναι μια μορφή βίας όταν, σε ένα ζευγάρι, εκείνος/-η της/του λέει πως αν ποτέ τον/την αφήσει θα πεθάνει χωρίς αυτήν/-όν (**πραγματικότητα**): Πρόκειται για μορφή ψυχολογικής/συναισθηματικής κακοποίησης, καθώς, μέσα από αυτήν την απειλή, το ένα άτομο ελέγχει και χειραγωγεί τη συμπεριφορά του άλλου.
- ♦ Δεν είναι βία όταν τσακώνεσαι με το αγόρι σου/την κοπέλα σου (**πραγματικότητα**): οι διαφωνίες αποτελούν κομμάτι κάθε υγιούς σχέσης· δεν σημαίνουν ότι αυτή η σχέση είναι βίαιη. Ωστόσο, αν αυτή η σχέση εμφανίζει μη υγιή χαρακτηριστικά (π.χ. έλλειψη εμπιστοσύνης, ιδιωτικότητας και σεβασμού) και/ή βίαιες συμπεριφορές τότε μπορεί να συνιστά μια βίαιη σχέση.
- ♦ Είναι μια μορφή βίας όταν σε ένα ζευγάρι εκείνος/-η την/τον συνοδεύει παντού και πάντα, όπου και να πηγαίνει (**πραγματικότητα**): πρόκειται για μορφή ψυχολογικής κακοποίησης καθώς το ένα άτομο ελέγχει και παρακολουθεί τις δραστηριότητες του άλλου.
- ♦ Βίαια είναι εκείνα τα άτομα που δεν μπορούν να ελέγξουν το θυμό/τα νεύρα τους – πρόκειται για προσωρινή απώλεια του αυτοελέγχου (**μύθος**): Οι περισσότεροι άνθρωποι όταν θυμώνουν δεν χρησιμοποιούν βία για να διαχειριστούν το θυμό τους. Οι βίαιοι άνθρωποι δεν είναι εκτός ελέγχου· πρόκειται για ηθελημένη συμπεριφορά· χρησιμοποιούν τη βία για να αποκτήσουν εξουσία και έλεγχο πάνω στο άλλο άτομο. Οι άνθρωποι που κακοποιούν επιλέγουν να είναι βίαιοι και επίσης επιλέγουν το θύμα τους (π.χ. τον/την ερωτικό/-ή τους σύντροφο, αλλά όχι άλλους ανθρώπους όπως τους/τις συμμαθητές/-τριες, τους γείτονες κτλ.). Γενικά δεν επιτίθενται στους/στις φίλους/-ες τους ή σε ανθρώπους στο δρόμο, ανεξάρτητα από το πόσο θυμωμένοι είναι. Η βία δεν έχει καμία σχέση με το θυμό· δεν πρόκειται για πρόβλημα διαχείρισης θυμού, γεγονός που επιβεβαιώνεται και γίνεται εμφανές και από τη χρονική στιγμή που επιλέγουν οι δράστες για να κακοποιήσουν το θύμα τους, δηλαδή όταν δεν είναι κανείς άλλος μπροστά.
- ♦ Η ζήλεια είναι ένδειξη αγάπης (**μύθος**): μερικές φορές τα νεαρά άτομα προκαλούν επίτηδες μια αντίδραση ζήλειας για να ελέγξουν αν ο/η σύντροφός τους νοιάζεται πραγματικά για εκείνους/-ες. Ωστόσο, θα πρέπει να διαχωρίσουμε τη ζήλεια ως γνήσιο συναίσθημα από τη ζήλεια ως μέσο ελέγχου. Μέχρι ενός ορισμένου σημείου, η ζήλεια μπορεί να θεωρηθεί ως αιτιολογημένο και αποδεκτό συναίσθημα αλλά όταν η ζήλεια χρησιμοποιείται ως δικαιολογία για να περιοριστούν οι κοινωνικές επαφές του/της συντρόφου, για να ελεγχθεί η εμφάνιση της/του ή για να ασκηθεί συναισθηματικός εκβιασμός τότε πρόκειται για συναισθηματική κακοποίηση. Συνοψίζοντας, είναι φυσιολογικό να ζηλέψει ένα άτομο σε κάποια περίπτωση, αλλά αυτό δεν συνιστά “απόδειξη” αγάπης ούτε και δικαιολογεί τις πράξεις του άλλου ατόμου. Η ζήλεια δεν έχει να κάνει τίποτα με την αγάπη· αποτελεί μάλλον ένδειξη κτητικότητας, έλλειψης εμπιστοσύνης και ανασφάλειας. Επίσης αποτελεί μία από τις πιο συνηθισμένες πρώιμες ενδείξεις κακοποίησης. Ο δράστης μπορεί να ανακρίνει το θύμα για να μάθει με ποιους/-ές μιλάει, να κατηγορεί ότι φλερτάρει με άλλους/-ες ή να εκφράζει δυσαρέ-

Δραστηριότητα 4.2

σκεια για το χρόνο που περνάει με φίλους/-ες ή άλλους ανθρώπους. Ο δράστης μπορεί να τηλεφωνεί συχνά ή να «κάνει εφόδους» για να ελέγξει.

- ♦ **Όταν ένα αγόρι χαϊδεύει ένα κορίτσι και εκείνη λέει “όχι”, συνήθως εννοεί “ναι” (μύθος):** το ΟΧΙ σημαίνει πάντα όχι. Εάν κάποιος δεν είναι σίγουρος για τα μηνύματα που προσπαθεί να του περάσει ένα κορίτσι/γυναίκα, μπορεί πάντα να τη ρωτήσει.
- ♦ **Ένα αγόρι/κορίτσι έχει το δικαίωμα να χτυπήσει το κορίτσι/αγόρι του/της, αν μάθει ότι τον/την απατά με άλλον/ην (μύθος) - Ένα αγόρι/κορίτσι έχει το δικαίωμα να χτυπήσει το κορίτσι/αγόρι του/της, αν δεν τον/την σέβεται (μύθος):** ΚΑΝΕΝΑΣ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΝΑ ΧΤΥΠΑΕΙ ΚΑΠΟΙΟ ΑΛΛΟ ΑΤΟΜΟ ΓΙΑ ΚΑΝΕΝΑ ΛΟΓΟ.
- ♦ **Ένα αγόρι έχει δικαίωμα να πιέσει ένα κορίτσι να κάνει σεξ μαζί του αν εκείνη βγαίνει μαζί του ένα μήνα αλλά αρνείται να ολοκληρώσουν τη σχέση τους (μύθος):** ΚΑΝΕΝΑΣ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΝΑ ΕΞΑΝΑΓΚΑΣΕΙ ΕΝΑ ΑΤΟΜΟ ΝΑ ΚΑΝΕΙ ΣΕΞ ΜΑΖΙ ΤΟΥ ανεξάρτητα από το χρονικό διάστημα της σχέσης τους. Επειδή βγαίνει πολύ καιρό με κάποια αυτό δεν σημαίνει ότι έχει το δικαίωμα να κάνει σεξ μαζί της ή ότι αυτή είναι υποχρεωμένη να συμφωνήσει να κάνει σεξ μαζί του. Σημασία δεν έχει πόσον καιρό είμαστε με κάποιον/-α, αλλά το να σεβόμαστε το δικαίωμα τους στην επιλογή, αν και τότε θέλουν να κάνουν σεξ.
- ♦ **Ένα αγόρι έχει δικαίωμα να πιέσει ένα κορίτσι να κάνει σεξ μαζί του αν εκείνη είχε στο παρελθόν σεξουαλική σχέση μαζί του ή με κάποιον άλλο άνδρα (μύθος):** ΚΑΝΕΝΑΣ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΝΑ ΕΞΑΝΑΓΚΑΣΕΙ ΕΝΑ ΑΤΟΜΟ ΝΑ ΚΑΝΕΙ ΣΕΞ ΜΑΖΙ ΤΟΥ ανεξάρτητα από το ιστορικό των σεξουαλικών του/της σχέσεων.
- ♦ **Ένα αγόρι έχει δικαίωμα να πιέσει ένα κορίτσι να κάνει σεξ μαζί του αν εκείνη έχει δεχτεί να τη φιλήσει ή να τη χαϊδέψει (μύθος):** η συναίνεση στα φιλιά και τα χάδια δεν σημαίνει και συναίνεση σε σεξουαλική πράξη. Κανένας δεν έχει δικαίωμα να εξαναγκάσει κάποιο άλλο άτομο να κάνει σεξ αν αυτός/-ή δεν θέλει.
- ♦ **Ένα αγόρι έχει δικαίωμα να αναγκάσει ένα κορίτσι να κάνει σεξ μαζί του αν αυτή του προτείνει να βγουν ή πάει στο σπίτι του (μύθος):** κανένας δεν έχει δικαίωμα να εξαναγκάσει κάποιο άλλο άτομο να κάνει σεξ αν αυτός/-ή δεν θέλει. Το να ζητήσει κάποιος/-α από κάποιον/-α να βγουν ή το να αποδεχτεί μια πρόσκληση και να πάει σπίτι του/της δεν σημαίνει ότι συναινεί να κάνουν σεξ.
- ♦ **Η βία στις σχέσεις δεν είναι ένα ευρέως διαδεδομένο πρόβλημα (Μύθος):** 1 στις 3 γυναίκες έχουν κακοποιηθεί σωματικά ή σεξουαλικά από σύντροφο και 1 στις 3 έφηβες έχουν υποστεί βία σε μια εφηβική ερωτική/ρομαντική σχέση.
- ♦ **Μια βίαιη συμπεριφορά σε μια σχέση συνήθως συμβαίνει μόνο μια φορά και δεν ξανα συμβαίνει (Μύθος):** Η βία ή η κακοποίηση ενός/μίας συντρόφου ή πρώην συντρόφου πολύ σπάνια αποτελεί μεμονωμένο περιστατικό. Συνήθως αποτελεί τμήμα ενός μοτίβου στο οποίο η κακοποίηση συνήθως κλιμακώνεται.
- ♦ **Η βία στις σχέσεις είναι ιδιωτική υπόθεση -είναι προτιμότερο να αφήνεις το ζευγάρι να λύνει τις διαφορές του με το δικό του τρόπο (Μύθος):** Η βία εναντίον κάποιου ατόμου είναι έγκλημα· είναι πρόβλημα όλων, δεν αποτελεί απλώς μια διαφορά ανάμεσα στο ζευγάρι.
- ♦ **Τα άτομα που ασκούν βία στους/στις συντρόφους τους είναι ψυχικά ασθενείς (Μύθος):** Δεν υπάρχει άμεση σχέση που να συνδέει τη Συντροφική Βία με κάποια ψυχική ασθένεια. Το κίνητρο της άσκησης βίας εναντίον ενός κοριτσιού ή μίας γυναίκας είναι η επιθυμία της απόκτησης εξουσίας και ελέγχου πάνω της.

1

2

3

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

Δραστηριότητα 4.2

- ♦ **Μόνο άτομα με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά κακοποιούν τους/τις συντρόφους τους (Μύθος):** Δεν υπάρχει τυπικός δράστης κακοποίησης. Η ηλικία, το μορφωτικό, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο, η φυλή ή η θρησκεία δεν αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες.
- ♦ **Μόνο γυναίκες/κορίτσια με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά μπορούν να είναι θύματα κακοποίησης (Μύθος):** ο/η καθένας/καθεμία από μας μπορεί να πέσει θύμα κακοποίησης από το/τη σύντροφο του/της. Δεν υπάρχει χαρακτηριστικός τύπος γυναίκας/κοριτσιού που είναι πιο πιθανόν (ή που να μην είναι πιθανόν) να πέσει θύμα βίας. Οι άνθρωποι, σε γενικές γραμμές, θέλουν να μπορούν να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά του θύματος γιατί αυτό τους κάνει να νιώθουν λιγότερο υπεύθυνοι. Ειδικότερα οι γυναίκες/κορίτσια θα ήθελαν να μπορούν να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά μιας γυναίκας-θύματος γιατί αυτό τις κάνει να αισθάνονται πιο ασφαλείς. Κατ' ουσία είναι ένας τρόπος να λένε "εάν δεν είμαι σαν αυτές τις γυναίκες τότε δεν υπάρχει περίπτωση να κακοποιηθώ."
- ♦ **Η βία στις σχέσεις οφείλεται στη χρήση αλκοόλ και ναρκωτικών ουσιών (Μύθος):** Αν και το αλκοόλ και τα ναρκωτικά συσχετίζονται συχνά με τη Συντροφική Βία, δεν μετατρέπουν μη βίαια άτομα σε βίαια. Πολλοί άνθρωποι είναι βίαιοι προς τους/τις συντρόφους τους ενώ είναι νηφάλιοι και επίσης υπάρχουν πολλοί δράστες που δεν πίνουν καθόλου. Οι άνθρωποι που πίνουν και χτυπούν τους/τις συντρόφους τους συνήθως δεν δέρνουν τυχαίους ανθρώπους που κυκλοφορούν στο δρόμο, ούτε τους γονείς τους, τους συγγενείς τους ή τους/τις φίλους/-ες τους. Συνήθως οι άνθρωποι που χτυπούν τους/τις συντρόφους τους συνεχίζουν να το κάνουν και αφού έχουν σταματήσει να πίνουν. Ένας δράστης μπορεί να χρησιμοποιεί την κατανάλωση αλκοόλ ως δικαιολογία για τη βία ή το αλκοόλ μπορεί να τον/την εμποδίζει να συνειδητοποιήσει το μέγεθος της βίας που ασκεί, αλλά σε καμία περίπτωση το αλκοόλ δεν είναι η αιτία. Είναι επικίνδυνο να υποθέσουμε ότι η χρήση ή η κατάχρηση ουσιών είναι η αιτία για την άσκηση βίας. Δεν είναι. Ο αριθμός περιστατικών βίας όπου υπήρχε κατανάλωση ουσιών είναι περίπου ο ίδιος με αυτόν περιστατικών που δεν υπήρχε κατανάλωση ουσιών. Ο ξυλοδαρμός προκαλείται από ένα δράστη ο οποίος έχει επιλέξει να χρησιμοποιεί τη βία ως μέσο για να ασκεί εξουσία και να διατηρεί τον έλεγχο πάνω στο θύμα. Το αλκοόλ σίγουρα συνεισφέρει στην ένταση του βίαιου περιστατικού αλλά συχνά αποτελεί μία ακόμη δικαιολογία που χρησιμοποιείται από ανθρώπους για να μην αναλαμβάνουν την ευθύνη για τις πράξεις τους.
- ♦ **Η Συντροφική Βία συμβαίνει κυρίως σε ζευγάρια που είναι φτωχά, χαμηλής κοινωνικής τάξης και που δεν είναι μορφωμένα (Μύθος):** Η Συντροφική Βία εμφανίζεται σε όλα τα επίπεδα της κοινωνίας, πλούσια ή φτωχά και επηρεάζει όλες τις φυλετικές, κοινωνικές, εθνοτικές, οικονομικές και θρησκευτικές ομάδες με την ίδια συχνότητα. Δεν υπάρχουν ενδείξεις που να μπορούν να υποστηρίξουν την άποψη ότι οι αμόρφωτοι ή οι φτωχοί άνθρωποι είναι πιο πιθανό να κακοποιούν τους/τις συντρόφους τους σε σύγκριση με τους πλούσιους και μορφωμένους ανθρώπους.
- ♦ **Θα πρέπει να έκανε κάτι για να της αξίζει να τη χτυπήσει (Μύθος):** ΣΕ ΚΑΝΕΝΑ ΔΕΝ ΑΞΙΖΕΙ ΝΑ ΚΑΚΟΠΟΙΕΙΤΑΙ. Οι περισσότεροι άνθρωποι κατηγορούν το θύμα της κακοποίησης. Περιμένουν από το θύμα να σταματήσει την κακοποίηση αντί να αναρωτιούνται γιατί ο/η βίαιος/-η σύντροφος συνεχίζει να κακοποιεί. Αυτού του είδους οι δηλώσεις που κατηγορούν το θύμα κατά ένα τρόπο υποδηλώνουν ότι, προκειμένου να σταματήσει η κακοποίηση, το θύμα θα πρέπει να ψάξει τις αιτίες για τις οποίες κακοποιείται καθώς και ότι πρέπει να κάνει κάτι για να αλλάξει τη συμπεριφορά της. Αλλά η ευθύνη για τη βία ανήκει πάντα στο θύτη και, ότι κι αν κάνει ή δεν κάνει το θύμα, η κακοποίηση δεν πρόκειται να σταματήσει εκτός αν το ίδιο το βίαιο άτομο αποφασίσει να σταματήσει να φέρεται βίαια.

Δραστηριότητα 4.1.7

- ♦ **Το θύμα έχει πάντα την επιλογή να φύγει από τη βίαιη σχέση (Μύθος):** αυτός ο μύθος είναι παρόμοιος με τον προηγούμενο: αντί, δηλαδή, να ρωτάμε γιατί ο δράστης δεν φεύγει απλώς από αυτήν την κακή σχέση, αναρωτιόμαστε γιατί το θύμα δεν τον αφήνει. Πολλά κορίτσια πιέζονται από το περιβάλλον τους να έχουν ένα αγόρι· ανέχονται πολλά, ανάμεσα τους και την άσκηση βίας, προκειμένου να κρατήσουν το αγόρι τους, σκεφτόμενες ότι είναι καλύτερα να έχεις αγόρι παρά να είσαι μόνη. Μπορεί να υπάρχουν πολλοί θεμιτοί λόγοι για να παραμείνει μια γυναίκα σε μια βίαιη σχέση, όπως προσωπικοί, κοινωνικοί, οικονομικοί, πολιτιστικοί και θρησκευτικοί λόγοι οι οποίοι και την παγιδεύουν στη βίαιη σχέση. Μπορεί να αισθάνεται ντροπή ή ταπείνωση για την κακοποίηση, μπορεί να κατηγορεί τον εαυτό της για την κακοποίηση ή να φοβάται ότι οι φίλοι/-ες, η οικογένεια και η κοινότητα θα την κατηγορήσουν ότι είναι αυτή υπεύθυνη για την κακοποίηση. Μπορεί να είναι απρόθυμη να φύγει για συναισθηματικούς λόγους (μπορεί να πιστεύει τις υποσχέσεις του και να ελπίζει ότι θα αλλάξει ή μπορεί να πιστεύει ότι η ίδια δεν αξίζει τίποτα, όπως της λέει πάντα, και ότι δεν θα μπορέσει να βρει άλλο σύντροφο εάν τον αφήσει). Μπορεί ακόμη και να μην αναγνωρίζει ότι είναι σε μια βίαιη σχέση εάν αυτό ήταν το πρότυπο μέσα στην οικογένεια της, τους/τις φίλους/-ες και το κοινωνικό της περιβάλλον. Επιπρόσθετα, το να εγκαταλείψει τη σχέση συνεπάγεται ουσιαστικούς κινδύνους. Ο φόβος των αντιποίνων επειδή τον εγκατέλειψε, η παρενόχληση και η μεγαλύτερης έντασης βία ίσως είναι κάποιοι από τους λόγους που επίσης μπορεί να την παγιδεύουν. Οι βίαιοι άνδρες συχνά δημιουργούν τέτοιες συνθήκες που καθιστούν πολύ δύσκολο για μια γυναίκα το να φύγει, απειλούν, ζητούν συγχώρεση λέγοντας ότι μετάνιωσαν και/ή την χειραγωγούν ώστε να πιστεύει ότι ήταν δικό της λάθος και ότι δεν θα ξανασυμβεί ποτέ. Μπορεί επίσης να φοβάται ότι ο δράστης θα πραγματοποιήσει τις απειλές του ότι θα βλάψει την ίδια, τους/τις φίλους/-ες και την οικογένεια της.
- ♦ **Εάν το άτομο που είναι βίαιο δείχνει ότι λυπάται ή ότι το έχει μετανιώσει, τότε αυτό σημαίνει ότι έχει αλλάξει (Μύθος):** Σχεδόν όλοι οι δράστες νιώθουν τύψεις ή μετανοούν αφού έχουν κακοποιήσει το/τη σύντροφό τους. Αυτά τα συναισθήματα, οι απολογίες και οι υποσχέσεις για αλλαγή συμπεριφοράς αποτελούν τμήμα του κύκλου της βίας· δεν αποτελούν στην πραγματικότητα δείγμα αλλαγής.
- ♦ **Τα αγόρια είναι βίαια από τη φύση τους (Μύθος):** Τα αγόρια, δεν γεννιούνται βίαια. Μαθαίνουν να είναι βίαια μέσα από τα μηνύματα που παίρνουν από την κοινωνία και την οικογένειά τους. Πολλοί άνδρες μαθαίνουν να επιλύουν τις διαφορές τους και να ελέγχουν τους άλλους με τη χρήση βίας. Έτσι όμως, όπως έμαθαν να χρησιμοποιούν τη βία, έτσι μπορούν και να την ξεμάθουν.

Χρήσιμες πληροφορίες για τον/την συντονιστή/-ρια

Ανάλογα με το μέγεθος της ομάδας σας, μπορείτε είτε να μοιράσετε στους/στις μαθητές/-ριες όλες τις προτάσεις ή μπορείτε να κάνετε μια επιλογή. Όταν συζητάτε τις προτάσεις σχετικά με τους μύθους της βίας (π.χ. ένα αγόρι έχει το δικαίωμα να εξαναγκάσει το κορίτσι του να κάνουν σεξ...) μπορείτε να ρωτήσετε τους/τις μαθητές/-ριες σε τι τύπο βίας ανήκουν αυτού του είδους οι συμπεριφορές προκειμένου να γίνει μια συζήτηση για τους τύπους της βίας.

Σε όλες τις γυναίκες και τα κορίτσια αρέσει να τους σφυρίζουν στο δρόμο	
ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΟ ΓΙΑΤΙ:	ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΛΑΘΟΣ ΓΙΑΤΙ:
ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΟΜΑΔΑΣ (βάλτε σε κύκλο και καταγράψτε τις ψήφους) ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ	

Είναι μια μορφή βίας όταν σε ένα ζευγάρι εκείνος/-η της/του λέει πως αν ποτέ τον/την αφήσει, θα πεθάνει χωρίς αυτήν/-όν	
ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΟ ΓΙΑΤΙ:	ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΛΑΘΟΣ ΓΙΑΤΙ:
ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΟΜΑΔΑΣ (βάλτε σε κύκλο και καταγράψτε τις ψήφους) ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ	

Δεν είναι βία όταν τσακώνεσαι με το αγόρι σου/την κοπέλα σου	
ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΟ ΓΙΑΤΙ:	ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΛΑΘΟΣ ΓΙΑΤΙ:
ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΟΜΑΔΑΣ (βάλτε σε κύκλο και καταγράψτε τις ψήφους) ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ	

Είναι μια μορφή βίας όταν σε ένα ζευγάρι εκείνος/-η τη/τον συνοδεύει παντού και πάντα, όπου και να πηγαίνει	
ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΟ ΓΙΑΤΙ:	ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΛΑΘΟΣ ΓΙΑΤΙ:
ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΟΜΑΔΑΣ (βάλτε σε κύκλο και καταγράψτε τις ψήφους) ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ	

Βίαια είναι εκείνα τα άτομα που δεν μπορούν να ελέγξουν τα νεύρα τους	
ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΟ ΓΙΑΤΙ:	ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΛΑΘΟΣ ΓΙΑΤΙ:
ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΟΜΑΔΑΣ (βάλτε σε κύκλο και καταγράψτε τις ψήφους) ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ	

Η ζήλεια είναι ένδειξη αγάπης	
ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΟ ΓΙΑΤΙ:	ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΛΑΘΟΣ ΓΙΑΤΙ:
ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΟΜΑΔΑΣ (βάλτε σε κύκλο και καταγράψτε τις ψήφους) ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ	

Όταν ένα αγόρι χαϊδεύει ένα κορίτσι κι εκείνη λέει «όχι», συνήθως εννοεί «ναι»	
ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΟ ΓΙΑΤΙ:	ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΛΑΘΟΣ ΓΙΑΤΙ:
ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΟΜΑΔΑΣ (βάλτε σε κύκλο και καταγράψτε τις ψήφους) ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ	

Ένα αγόρι/κορίτσι έχει δικαίωμα να χτυπήσει το κορίτσι/αγόρι του/της, αν μάθει ότι τον/την απατά με άλλον/-ην	
ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΟ ΓΙΑΤΙ:	ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΛΑΘΟΣ ΓΙΑΤΙ:
ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΟΜΑΔΑΣ (βάλτε σε κύκλο και καταγράψτε τις ψήφους) ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ	

Ένα αγόρι/κορίτσι έχει δικαίωμα να χτυπήσει το κορίτσι/αγόρι του/της, αν δεν τον/την σέβεται	
ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΟ ΓΙΑΤΙ:	ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΛΑΘΟΣ ΓΙΑΤΙ:
ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΟΜΑΔΑΣ (βάλτε σε κύκλο και καταγράψτε τις ψήφους) ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ	

Ένα αγόρι έχει δικαίωμα να πιέσει ένα κορίτσι να κάνει σεξ μαζί του αν εκείνη βγαίνει μαζί του ένα μήνα αλλά αρνείται να ολοκληρώσουν τη σχέση τους

ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΟ ΓΙΑΤΙ:	ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΛΑΘΟΣ ΓΙΑΤΙ:
ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΟΜΑΔΑΣ (βάλτε σε κύκλο και καταγράψτε τις ψήφους) ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ	

Ένα αγόρι έχει δικαίωμα να πιέσει ένα κορίτσι να κάνει σεξ μαζί του αν εκείνη είχε στο παρελθόν σεξουαλική σχέση μαζί του ή με κάποιον άλλο άνδρα

ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΟ ΓΙΑΤΙ:	ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΛΑΘΟΣ ΓΙΑΤΙ:
ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΟΜΑΔΑΣ (βάλτε σε κύκλο και καταγράψτε τις ψήφους) ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ	

Ένα αγόρι έχει δικαίωμα να πιέσει ένα κορίτσι να κάνει σεξ μαζί του αν εκείνη έχει δεχτεί να τη φιλήσει ή να τη χαϊδέψει

ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΟ ΓΙΑΤΙ:	ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΛΑΘΟΣ ΓΙΑΤΙ:
ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΟΜΑΔΑΣ (βάλτε σε κύκλο και καταγράψτε τις ψήφους) ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ	

Ένα αγόρι έχει το δικαίωμα να αναγκάσει ένα κορίτσι να κάνει σεξ μαζί του εάν αυτή του προτείνει να βγουν ή πάει στο σπίτι του	
ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΟ ΓΙΑΤΙ:	ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΛΑΘΟΣ ΓΙΑΤΙ:
ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΟΜΑΔΑΣ (βάλτε σε κύκλο και καταγράψτε τις ψήφους) ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ	

Η βία στις σχέσεις δεν είναι ένα ευρέως διαδεδομένο πρόβλημα	
ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΟ ΓΙΑΤΙ:	ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΛΑΘΟΣ ΓΙΑΤΙ:
ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΟΜΑΔΑΣ (βάλτε σε κύκλο και καταγράψτε τις ψήφους) ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ	

Θα πρέπει να έκανε κάτι για να της αξίζει να τη χτυπήσει	
ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΟ ΓΙΑΤΙ:	ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΛΑΘΟΣ ΓΙΑΤΙ:
ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΟΜΑΔΑΣ (βάλτε σε κύκλο και καταγράψτε τις ψήφους) ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ	

Τα άτομα που ασκούν βία στους/στις συντρόφους τους είναι ψυχικά ασθενείς	
ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΟ ΓΙΑΤΙ:	ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΛΑΘΟΣ ΓΙΑΤΙ:
ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΟΜΑΔΑΣ (βάλτε σε κύκλο και καταγράψτε τις ψήφους) ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ	

Η βία στις σχέσεις οφείλεται στη χρήση ναρκωτικών ουσιών και αλκοόλ	
ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΟ ΓΙΑΤΙ:	ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΛΑΘΟΣ ΓΙΑΤΙ:
ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΟΜΑΔΑΣ (βάλτε σε κύκλο και καταγράψτε τις ψήφους) ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ	

Η βία στις σχέσεις είναι ιδιωτική υπόθεση - είναι προτιμότερο να αφήνεις το ζευγάρι να λύνει τις διαφορές του με το δικό του τρόπο	
ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΟ ΓΙΑΤΙ:	ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΛΑΘΟΣ ΓΙΑΤΙ:
ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΟΜΑΔΑΣ (βάλτε σε κύκλο και καταγράψτε τις ψήφους) ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ	

Μια βίαιη συμπεριφορά σε μια σχέση συνήθως συμβαίνει μόνο μία φορά και δεν ξανασυμβαίνει	
ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΟ ΓΙΑΤΙ:	ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΛΑΘΟΣ ΓΙΑΤΙ:
ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΟΜΑΔΑΣ (βάλτε σε κύκλο και καταγράψτε τις ψήφους) ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ	

Η Βία μεταξύ Ερωτικών Συντρόφων συμβαίνει κυρίως σε ζευγάρια που είναι φτωχά, χαμηλής κοινωνικής τάξης και που δεν είναι μορφωμένα	
ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΟ ΓΙΑΤΙ:	ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΛΑΘΟΣ ΓΙΑΤΙ:
ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΟΜΑΔΑΣ (βάλτε σε κύκλο και καταγράψτε τις ψήφους) ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ	

Μόνο γυναίκες/κορίτσια με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά μπορούν να είναι θύματα κακοποίησης	
ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΟ ΓΙΑΤΙ:	ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΛΑΘΟΣ ΓΙΑΤΙ:
ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΟΜΑΔΑΣ (βάλτε σε κύκλο και καταγράψτε τις ψήφους) ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ	

Το θύμα έχει πάντα την επιλογή να φύγει από τη βίαιη σχέση	
ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΟ ΓΙΑΤΙ:	ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΛΑΘΟΣ ΓΙΑΤΙ:
ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΟΜΑΔΑΣ (βάλτε σε κύκλο και καταγράψτε τις ψήφους) ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ	

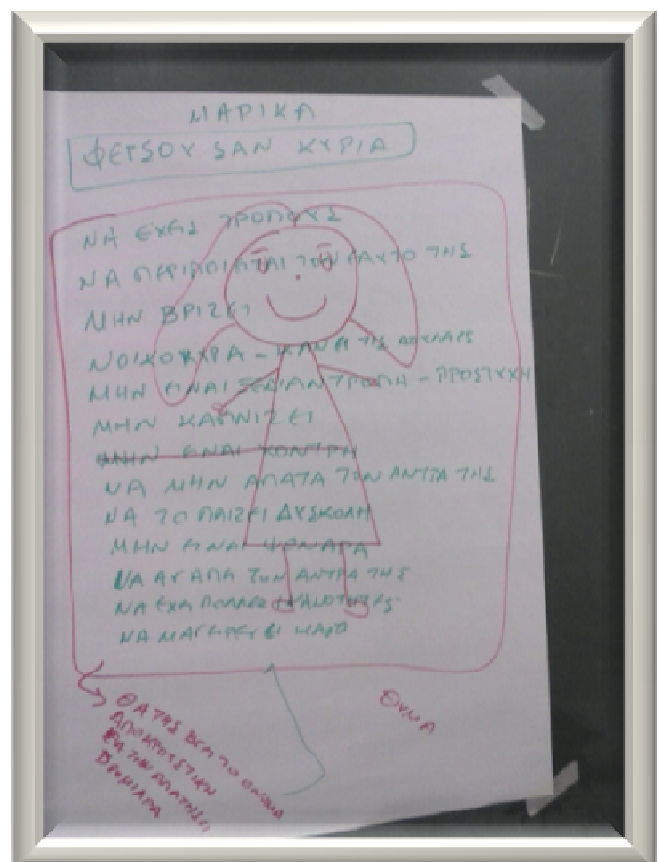
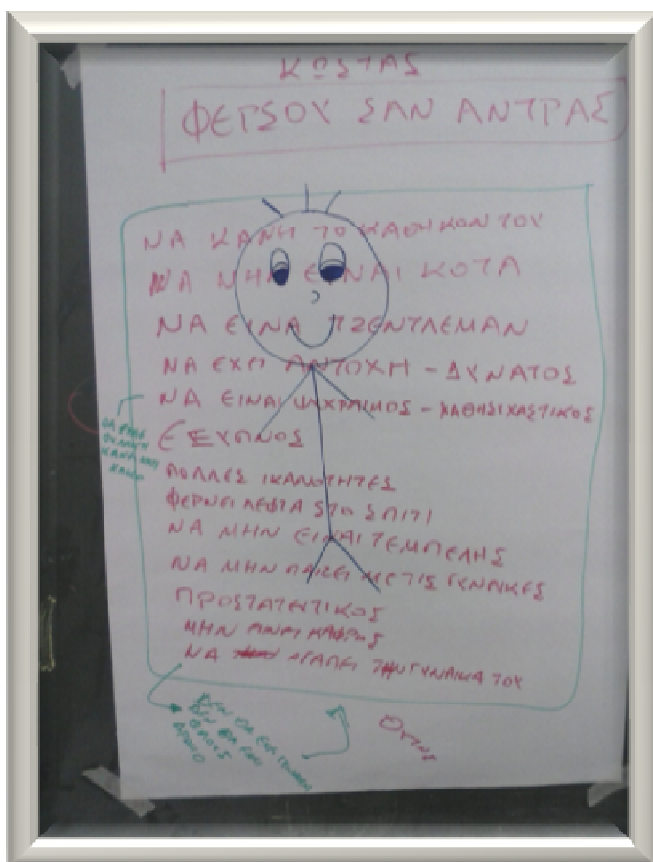
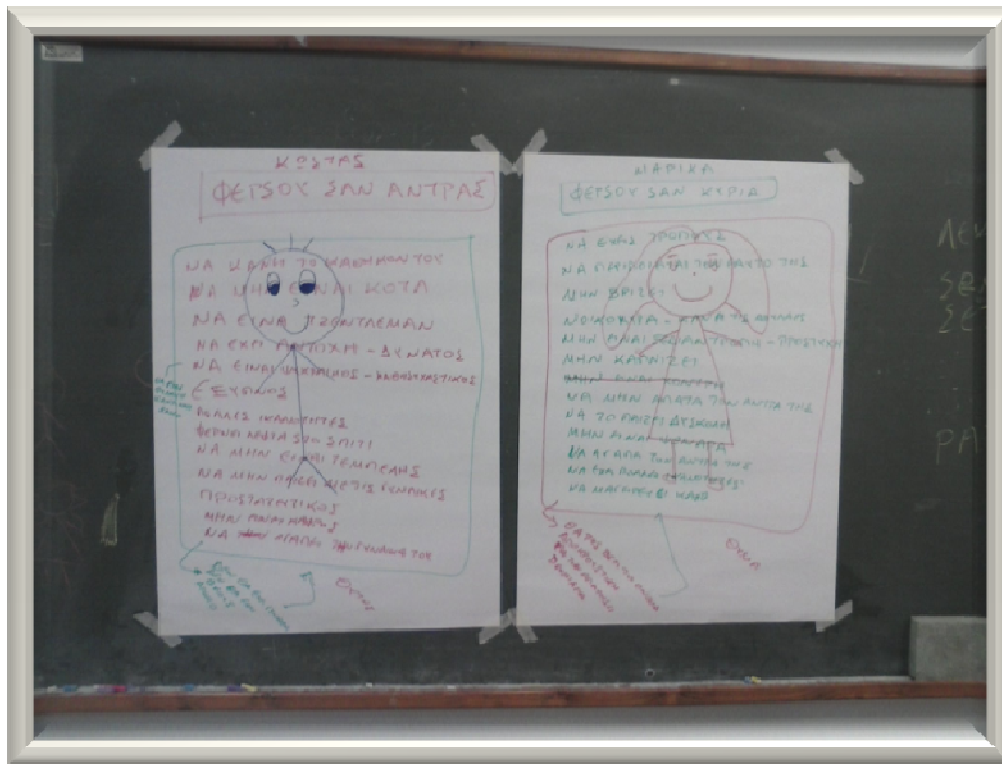
Μόνο άτομα με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά κακοποιούν τους/τις συντρόφους τους	
ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΟ ΓΙΑΤΙ:	ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΛΑΘΟΣ ΓΙΑΤΙ:
ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΟΜΑΔΑΣ (βάλτε σε κύκλο και καταγράψτε τις ψήφους) ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ	

Εάν το άτομο που είναι βίαιο δείχνει ότι λυπάται ή ότι το έχει μετανιώσει τότε αυτό σημαίνει ότι έχει αλλάξει	
ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΟ ΓΙΑΤΙ:	ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΛΑΘΟΣ ΓΙΑΤΙ:
ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΟΜΑΔΑΣ (βάλτε σε κύκλο και καταγράψτε τις ψήφους) ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ	

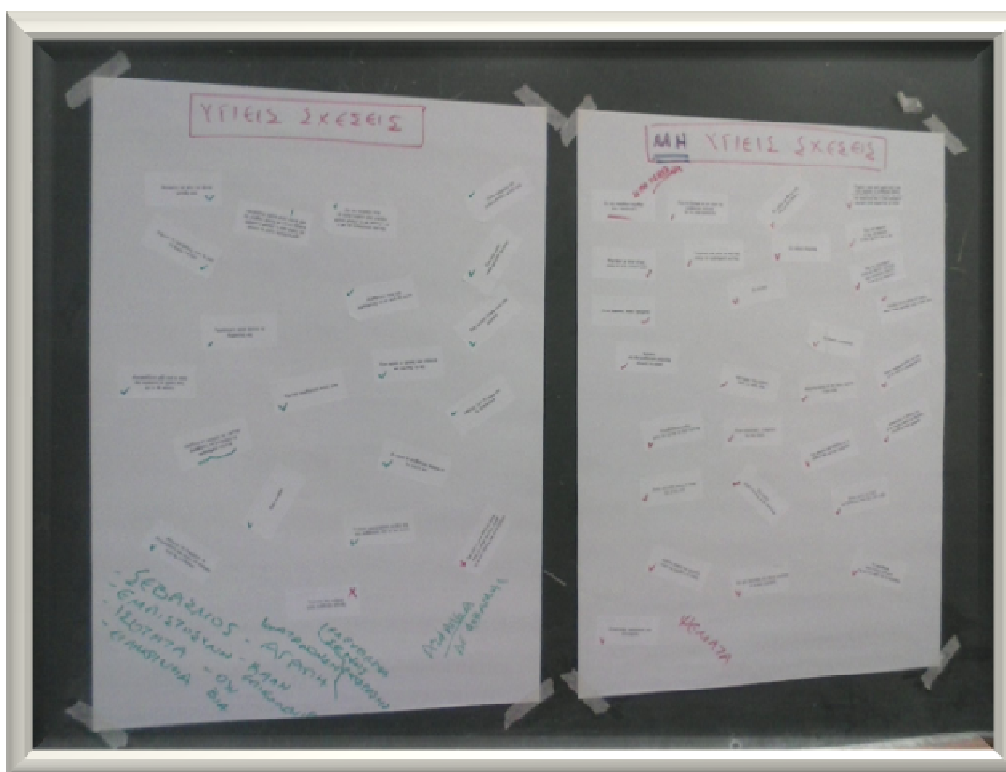
Τα αγόρια είναι βίαια από τη φύση τους	
ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΟ ΓΙΑΤΙ:	ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΛΑΘΟΣ ΓΙΑΤΙ:
ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΟΜΑΔΑΣ (βάλτε σε κύκλο και καταγράψτε τις ψήφους)	
ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

**Φωτογραφίες από τη διεξαγωγή των
δραστηριοτήτων στην τάξη**

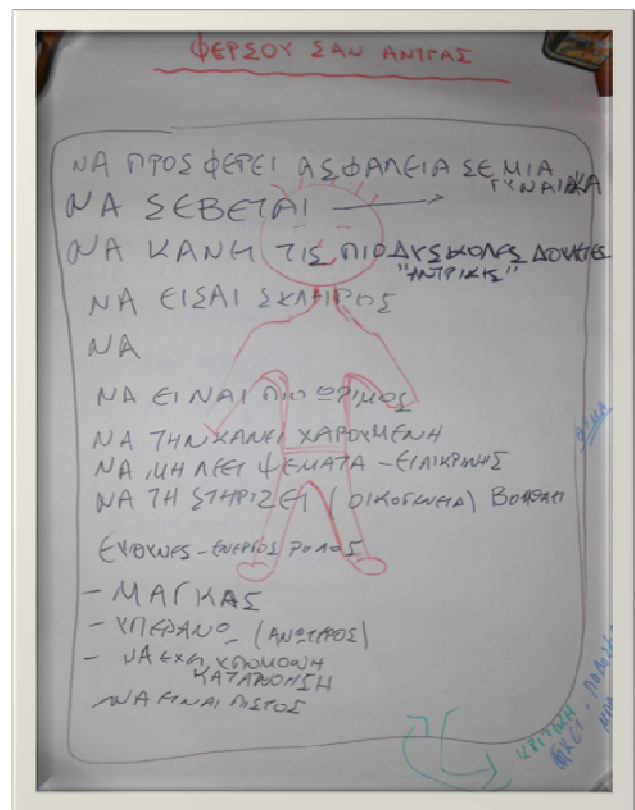
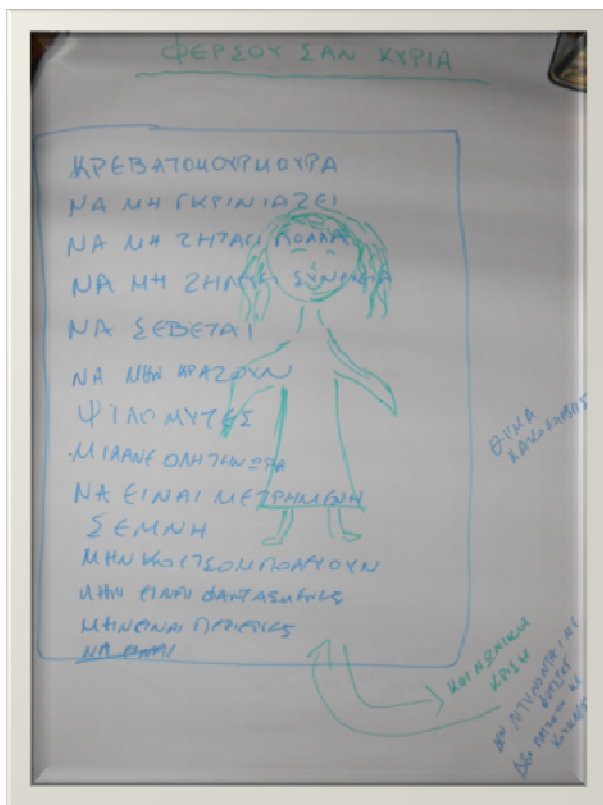
Φωτογραφία 1. Το αποτέλεσμα από την εφαρμογή της δραστηριότητας «Η φυλακή του Φύλου» στην 1^η ομάδα (Γ1).

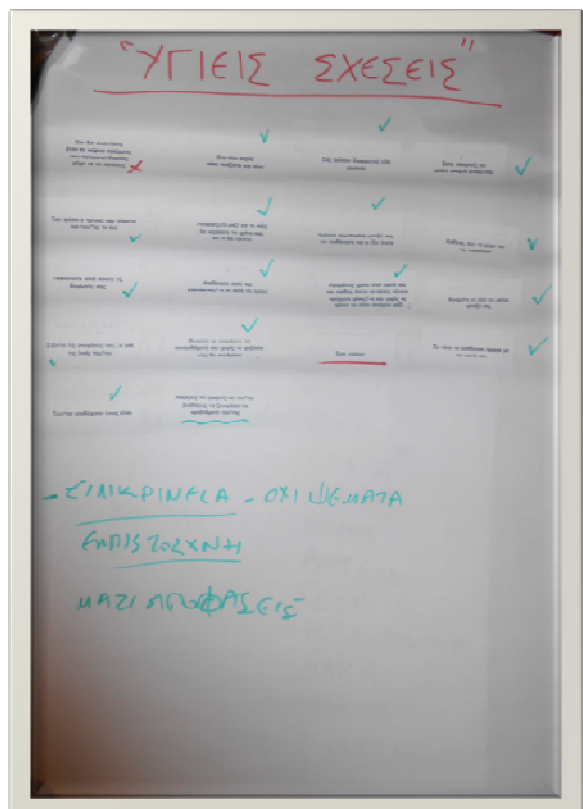
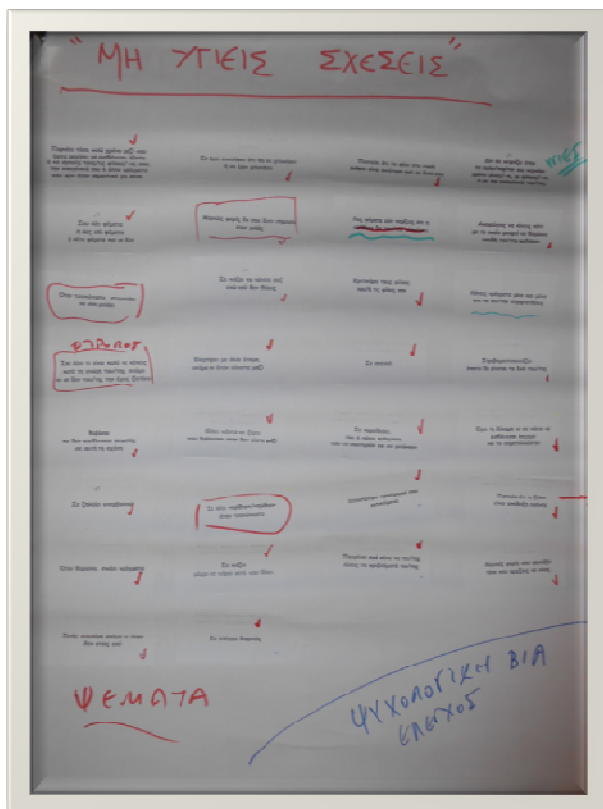
Φωτογραφία 2. Το αποτέλεσμα από την εφαρμογή της δραστηριότητας «Υγιείς – μη Υγιείς Σχέσεις στην 1^η ομάδα (Γ1).

Φωτογραφία 3. Ο χώρος ενός εκ των δύο τμημάτων του 1^{ου} Γυμνασίου Δάφνης όπου πραγματοποιήθηκε η παρέμβαση.

Φωτογραφία 4. Το αποτέλεσμα από την εφαρμογή της δραστηριότητας «Η φυλακή του Φύλου» στην 2^η ομάδα (Γ2).

Φωτογραφία 5. Το αποτέλεσμα από την εφαρμογή της δραστηριότητας «Υγιείς – μη Υγιείς Σχέσεις στην 2^η ομάδα (Γ2).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4

**Υλικά που διανεμήθηκαν στους/στις
μαθητές/-ριες στο τέλος του προγράμματος**

ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ SOS

...ΖΗΛΙΑ
ΤΕΛΕΓΧΟΣ
ΚΡΙΤΙΚΗ
ΠΡΟΣΒΟΛΕΣ
ΣΩΜΑΤΙΚΗ ή
ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΒΙΑ...

... κανείς δεν
έχει το δικαίωμα
να σου φέρεται
έτσι ...

τηλεγράφησε στο
1056
ή στο
15900
ή γράψε στο e-mail
sos15900@isotita.gr

Τηλεφωνική Γραμμή SOS
Χαμόγελο του Παιδιού
(1056) - χωρίς χρέωση
Γενική Γραμματεία Ισότητας
(15900) - αστική χρέωση

Πρόγραμμα Ευαισθητοποίησης
Μαθητών/-τριών
**Χτίζοντας Υγιείς Σχέσεις
ανάμεσα
στα Δύο Φύλα**

Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά της Βίας
Ζαχαρίας 12, Αθήνα, Ελλάδα
Τηλ.: 210 9225 491
E-mail: info@antiviolence-net.eu
URL: www.antiviolence-net.eu

www.gear-ipv.eu

με τη συγχρηματοδότηση του Προγράμματος DAPHNE III της Ε.Ε.

Εικόνα 1. Δείγμα από σελιδοδείκτες που διανεμήθηκαν στους/στις μαθητές/-ριες οι οποίοι κατασκευάστηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος GEAR against IPV, με τη συγχρηματοδότηση του Προγράμματος DAPHNE III της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Εικόνα 2. Δείγμα από την αφίσα που αναρτήθηκε στους πίνακες ανακοινώσεων κάθε τμήματος η οποία κατασκευάστηκε στο πλαίσιο του προγράμματος PERSPECTIVE (Peer Education Routes for School Pupils to Enhance Consciousness of Tackling and Impeding Violence in Europe), με τη συγχρηματοδότηση του Προγράμματος DAPHNE III της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η ΒΙΑ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΠΟΤΕ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΜΕΝΗ
ΑΣ ΧΤΙΣΟΥΜΕ ΥΓΙΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΣΗΜΕΡΑ!!!

PER(e)SPECTIVE
OF LOVE
without
violence

Εκστρατεία κατά της Εμφύλης Βίας
Πρόγραμμα PERSPECTIVE, με τη συγχρηματοδότηση
του προγράμματος DAPHNE
της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
και του Ευρωπαϊκού Δικτύου κατά της Βίας

**VIOLATED
RESISTANCE**

Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά της Βίας

Εικόνα 3. Δείγμα από τα τετράδια που διανεμήθηκαν στους/στις μαθητές/-ριες τα οποία κατασκευάστηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος PERSPECTIVE (Peer Education Routes for School Pupils to Enhance Consciousness of Tackling and Impeding Violence in Europe), με τη συγχρηματοδότηση του Προγράμματος DAPHNE III της Ευρωπαϊκής Ένωσης.